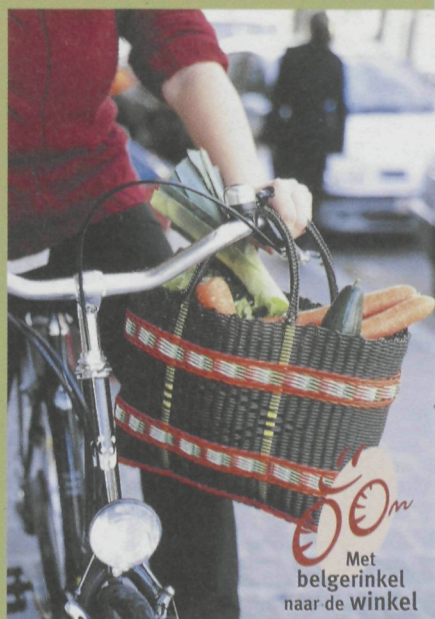

afgiftekantoor
Brussel X
jaargang 23
nummer 2
april 2003

MILLIEURAMA

Magazine van
Bond Beter Leefmilieu
Tweckerkenstraat 47
B-1000 BRUSSEL
Tél.: 02/282.17.20
Fax: 02/230.53.89
www.bondbeterleefmilieu.be

DOSSIER

Evaluatie paars-groen

Brengen de verkiezingen beterschap? 3
Interview minister Jef Tavernier 8

Financieel Actie Netwerk 16

BBL en Broederlijk Delen werken samen 28

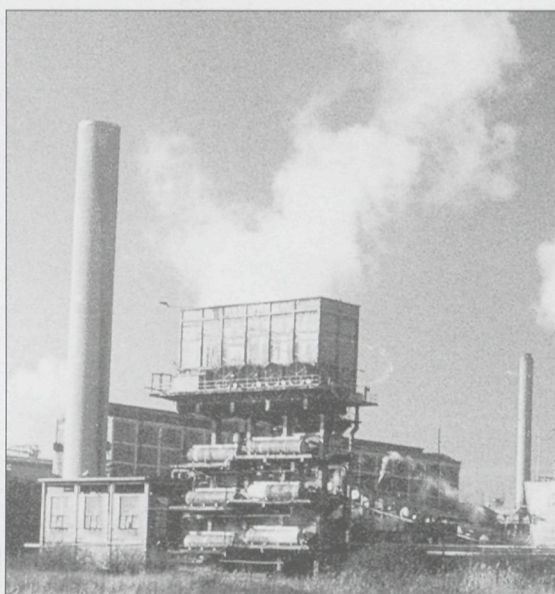

inhoud

■ Commentaar	2	■ Consument	24
■ Dossier		■ Mobiliteit	26
Evaluatie paars-groene regering		CO ₂ en auto's	
Verhofstadt 1	3	■ Globalisering	28
■ Dossier		Later wil ik boer worden, niet bedelen	
Interview minister Jef Tavernier	8	■ Boek	30
■ Milieuberichten	10		
■ ReDactie			
Week van de Biologische Landbouw	13		
■ Energie			
Campagne Stroomwissel	14		
■ Economie			
Financieel Actie Netwerk (FAN)	16		
■ Dag van de Aarde			
Trage Wegen	18		
■ Bewust Verbruiken			
Slaapkamercampagne	20		
■ Mobiliteit			
Campagne Met Belgerinkel naar de Winkel	22		

© Broederlijk Delen

© BBL

Adverteren in Milieurama?
Bel naar Sofie Hanegreefs
op 02/282.17.20

commentaar

Wat er de voorbije 10 jaar is veranderd? Niet veel, zal u zeggen. En in zekere zin hebt u nog gelijk ook. Onder andere het milieubeleid is er de voorbije tien jaar niet zoveel op vooruitgegaan – of althans niet voldoende om de achteruitgang te stoppen. En toch hebt u tegelijk ook ongelijk.

Want de voorbije tien jaar zijn er wel dingen veranderd. Zo herinner ik me de discussie nog heel goed. Het was 1995 en ook toen stonden de hoofdzakelijk Amerikaanse troepen klaar om hun teveel aan explosieve 'paaseieren' te gaan droppen. Het doel was Sarajevo, waar de balorige booswicht Milosevic wat te ijverig de plak zwaaide. Het Forum voor Vredesactie deed z'n ronde, op zoek naar steun tegen de gewelddadige oplossing die de internationale gemeenschap voor Servië in petto had. Ook op de raad van beheer van onze eigenste BBL kwam de vredesduif haar verhaal doen, maar ze moest met hangende vleugels huiswaarts. Want de raad van beheer sprak zich wel niet vóór de oorlog uit, maar zo'n oorlog had 'te weinig met leefmilieu te maken' om daarover een standpunt in te nemen.

Nu, acht jaar later, wordt er opnieuw met bommen gestrooid. En nu sluit de Vlaamse milieubeweging zich probleemloos aan bij het wereldwijde protest. En het is heus niet alleen in coalities tegen de oorlog

10 mei: u toch ook?

dat BBL het pad van die andere bewegingen kruist. Zo werken BBL en Broederlijk Delen ook dit jaar opnieuw samen aan een campagne rond duurzame landbouw, en in het nieuwe Financieel Actie Netwerk deelt BBL de tafel met bewegingen van de meest diverse pluimage. In de Staten-Generaal van het Middenveld speelt de milieubeweging zelfs een vooraanstaande rol, en daar worden onze doelstellingen mee-gedragen door bewegingen die – met z'n allen samen – een meerderheid van de Vlamingen vertegenwoordigen.

De milieubeweging zelf is de voorbije tien jaar dus heel erg veranderd. Ze is uitgebroken en overstijgt steeds vaker haar eigen grenzen. Ze zoekt allianties met andere 'bewegingen voor een andere wereld'. Op zaterdag 10 mei vieren al die bewegingen hun hoogfeest. Op de esplanade voor het Brusselse Noordstation, met zicht op de glanzende torens van het Belgische grootkapitaal, vindt die dag het tweede Belgisch Sociaal Forum plaats. En in tegenstelling tot de eerste editie in september vorig jaar, zal de milieubeweging daar ditmaal heel sterk vertegenwoordigd zijn. Want met z'n allen samen klinkt de stem voor aan andere wereld zoveel luider. En dat mag ook een belangrijk signaal zijn voor die andere hoogmis, die van de politieke democratie, die we net een week later vieren. Uit een recente Eurobarometer blijkt overigens dat bijna de helft van de mensen milieuverenigingen heel erg betrouwbaar vindt, veel betrouwbaarder dan wetenschappelijke instellingen, regeringen, pers en bedrijven.

De verdedigers van het eigen ik moeten gaandeweg beseffen dat we stilaan in een andere wereld terechtkomen. Het aanhoudende en wereldwijde protest tegen de Amerikaanse oorlogszucht in Irak bewijst dat steeds meer mensen zich niet langer neerleggen bij het dictaat van het eigenbelang. Wij zullen op 10 mei dus zeker in Brussel zijn, op de esplanade aan het Noordstation. U ook?

stef boogaerts

COLOFON

MILIEURAMA - VENSTER OP HET VLAAMSE LEEFMILIEU
23-ste jaargang - verschijnt tweemaandelijks
Magazine van Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw

REDACTIE EN ADMINISTRATIE:
Bond Beter Leefmilieu
Tweckerkenstraat 47 - 1000 Brussel
Tel. 02/282.17.20 - Fax 02/230.53.89
e-mail: info@bbly.be
http://www.bondbeterleefmilieu.be

ABONNEMENTEN:
€ 3,50 (los nummer)
€ 20 (jaarabonnement)
€ 50 (steunabonnement)
€ 40 (abonnement buitenland)
Betaling kan op rekeningnummer 001-1475409-18 van
Bond Beter Leefmilieu vzw.

COMBI-ABONNEMENTEN:
Lidorganisaties van Bond Beter Leefmilieu kunnen hun leden een uiterst voordelig combi-abonnement van Milieurama aanbieden. Geïnteresseerd? 'Neem vandaag nog contact op met het BBL-secretariaat.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
Danny Jacobs
Tweckerkenstraat 47, 1000 Brussel

HOOFDREDACTEUR:
Stef Boogaerts (a.i.)

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER:
Esmeralda Borgo, Thomas Compennolle, Mike Desmet, Joris Gansemans, Erik Grietens, Sofie Hanegreefs, Karen Hiergens, Danny Jacobs, Dirk Knapen, Liliane Leflot, Bea Lootens, Bart Martens, Nathalie Strypsteen, Lieve Vandeneede, Tineke Van Engeland, Wim Van Gils, Saar Van Hauwermeiren, Set Van Houdt, Jan Verschooren

FOTO'S COVER:
Sofie Hanegreefs, Jos Verhoogen

VORMGEVING EN DRUK:
DECOM nv

COPYLEFT:
Overname van artikels wordt aanbevolen, mits bronvermelding en kennisgeving.

ADVERTENTIES
Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen advertentie.

PAPIER
Milieurama wordt gedrukt op niet-gebleekt kringloop-papier.
Gooi deze Milieurama niet zomaar weg! Geef hem door aan vrienden of geïnteresseerden. Volledig uitgelezen? Geef Milieurama dan een plaatsje bij het oud papier.

MILIEUFEDERATIES EVALUEREN VERHOFSTADT I: MILIEU EN DUURZAME ONTWIKKELING VEELEER ACCENT DAN RODE DRAAD VAN FEDERAAL BELEID

Groene kersen op een halfbakken taart

Tekst: Bart Martens en Saar Van Hauwermeiren

Verhofstadt I begon veelbelovend. Duurzame ontwikkeling ging één van de vier pijlers van het beleid worden, zo stelde de regeringsverklaring. De vier gewestelijke milieufederaties (Bond Beter Leefmilieu, Inter-Environnement Wallonie, Brusselse Raad voor het Leefmilieu en Inter-Environnement Bruxelles) maakten in de aanloop naar de federale verkiezingen een milieubalans op van vier jaar paars-groen. En daaruit blijkt dat er van al die mooie voornemens in de praktijk bitter weinig in huis is gekomen.

Hoge verwachtingen

De verwachtingen voor Verhofstadt I waren hooggespannen. Het federaal regeerakkoord beloofde onder meer een lastenverschuiving van arbeid naar milieugebruik, een groter aandeel spoor in het personen- en goederenverkeer, een begin van een Gewestelijk Expressnet (GEN) rond Brussel en een inhaalbeweging in de omzetting van Europese richtlijnen. Duurzame ontwikkeling zou zelfs één van de vier pijlers worden van het federaal beleid.

Vier jaar later blijkt van deze beloftes weinig in huis gekomen. Het spoor trekt wel meer reizigers en containers aan, maar verhoudingsgewijs minder dan het wegverkeer. Het GEN staat nog lang niet in de steigers en in de omzetting van milieuriichtlijnen blijft België Europees hekkensluis. Waar België zich op internationaal vlak wél profileerde als voorvechter van een duurzame ontwikkeling (b.v. op de klimaatconferenties in Bonn en Marrakech en op de Wereldtop Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg), viel dit elan in het binnenlands beleid snel weg.

In een aantal belangrijke dossiers (uitstap uit kernenergie, invoeren van verpakkingshoeftingen en ecoboni) werden wel knopen doorgehakt, al bleef het vooral bij die symbooldossiers. Bij het werkelijk integreren van de principes van duurzame ontwikkeling in het kernbeleid – zoals de belastingshervorming, het luchtvaartbeleid of het klimaatbeleid – bleef er vaak niet veel meer over dan wat groene accenten.

Duurzame ontwikkeling als kader?

"Duurzame ontwikkeling is de enige waarborg voor een veilige en gezonde toekomst", stelt het regeerakkoord. Ecologische duurzaamheid zou als kader opgenomen worden voor elke verdere ontwikkeling van de wetgeving. Daarenboven zouden er voldoende middelen vrijgemaakt worden om een plan op te stellen. De regering zou alles in het werk stellen opdat internationale ver-

plichtingen binnen de afgesproken termijn worden nagekomen en tevens alle medewerking verlenen aan initiatieven die een goed internationaal beleid inzake duurzame ontwikkeling kunnen schragen.

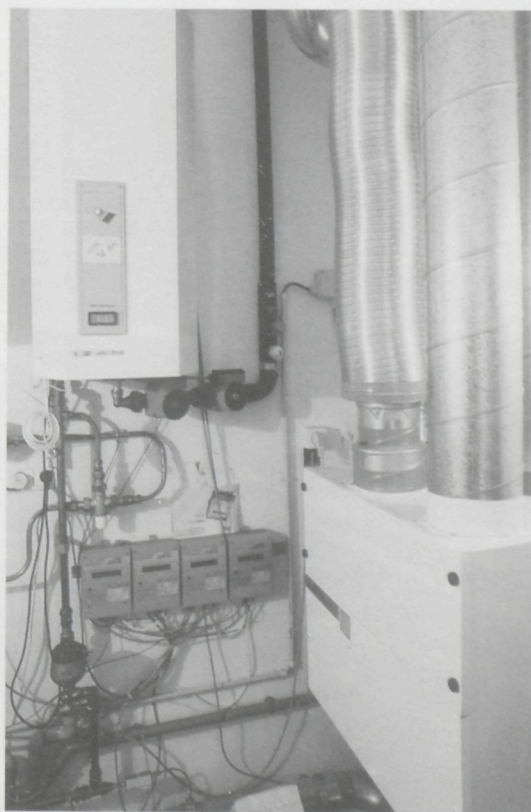
Vier jaar Verhofstadt hebben geleerd dat duurzame ontwikkeling zeker niet het kader vormde voor alle beleidsdomeinen. Het eerste federaal plan duurzame ontwikkeling werd – onder andere wegens gebrek aan middelen – een moeilijk opvolgbaar megaplan waarin amper prioriteiten zijn terug te vinden en de acties een duidelijk gemis vertonen aan indicatoren, doelstellingen, verantwoordelijke trekkers en budgetten. Ook het recent gepubliceerde federaal rapport duurzame ontwikkeling belicht slechts selectief een aantal gevalstudies en mist dus de wettelijk voorgeschreven 'beschrijving, analyse en evaluatie van gevoerde beleid'. Zo zal ook dit rapport weinig bijdragen aan het opstellen van het tweede federaal plan, waarvoor de werkzaamheden dit jaar reeds starten.

Vergroening fiscaliteit komt moeilijk van de grond

Het regeerakkoord stelde een verschuiving van de fiscale druk voorop "om te komen tot een meer sociale, arbeidsvriendelijke en op de ecologie afgestemde fiscaliteit". De nieuwe belastingstructuur moest ook bijdragen tot het realiseren van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling waartoe ons land zich heeft verbonden. We denken daarbij onder andere aan de invoering van een CO₂-energieheffing. De invoering van deze heffing zou in de eerste plaats Europees bepleit worden, maar ook het eenzijdig invoeren zou worden 'onderzocht'. Zou worden, want in de praktijk gebeurde er niets. De regering kondigde ook een studie aan naar de verschuiving van de belasting op autobezit naar autogebruik en in het kader van duurzaam stedelijk beleid zou men nagaan met welke fiscale maatregelen men de

renovatie en leefbaarheid van achtergestelde wijken kan stimuleren.

In plaats van een lastenverschuiving hebben we echter een eenzijdige lastenverlaging gekregen met hier en daar wat groene accenten, zoals fiscale maatregelen om energiebesparing in woningen aan te moedigen en om het verkeer minder milieuvervuilend te maken. Tijdens de hervorming van de personenbelasting werd de kans gemist om groene beleggingen fiscaal aan te moedigen. De regering besliste om de hervorming van de vennootschapsbelasting op een budgetneutrale wijze door te voeren: de verlaging van het nominale belastingstarief van 40,17 naar 33,99 procent moet gecompenseerd worden door te snoeien in aftrekposten. Maar milieuschadelijke fiscale gunstregelingen, zoals de aftrekbaarheid van bedrijfswagens, bleven overeind. Daardoor werd niet alleen de generieke daling van het belastingsniveau beperkt (de hervorming diende immers budgettair neutraal te zijn); het wegvervoer – dat al zoveel externe kosten afwentelt op de maatschappij – wordt er nog bijkomend door 'gesubsidieerd'. Vanuit maatschappelijk oogpunt leidt dit tot een te grote vraag naar wegverkeer, met de gekende gevolgen op het vlak van milieu, onveiligheid en congestie. Binnen de hervorming van de vennootschapsbelasting werd wel

De aangekondigde lastenverschuiving werd niet meer dan een lastenverlaging met wat groene accenten, zoals de fiscale maatregelen om energiebesparing in woningen aan te moedigen.

beslist dat de gewestelijke milieuheffingen niet langer als bedrijfskost kunnen worden ingebracht. Momenteel kunnen bedrijven die belastingen als een kost boeken, wat het gedragssturend effect ervan ondergraaft.

Energietaks: kaas met grote gaten

Tijdens het Belgisch EU-voorzitterschap verdeedde ons land inderdaad een Europese energietaks (via de zgn. richtlijn 'Monti' die de minimale belastingsniveaus op de verschillende energiedragers zou verhogen). Veel succes had dat niet, want in maart 2003 kwam er onder Grieks voorzitterschap uiteindelijk een zeer verwaterd politiek akkoord uit de bus. Door de talrijke uitzonderingen en vrijstellingen zal het Europees systeem van energiebelasting volgens Europees commissaris Frits Bolkestein veel weg hebben van 'kaas met grote gaten'.

Fiscale maatregelen om het verkeer minder milieuvervuilend te maken (accijnsverhoging voor zwavelrijke benzine en diesel, verlaging belasting op in verkeerstelling voor minder vervuilende wagens) kwamen er wel, maar van een echte verschuiving van de belasting op autobezit naar autogebruik was er geen sprake.

De getroffen fiscale maatregelen zijn alleszins onvoldoende om via de fiscaliteit een belangrijke bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling. Ook het tweede federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling komt tot deze vaststelling. Ondanks de fiscale hervorming blijven de lasten op arbeid in ons land de hoogste binnen de OESO, terwijl van alle Europese lidstaten België het minste belastingopbrengsten haalt uit het taxeren van energieverbruik. Slechts 5,5% van onze totale belastingopbrengst is afkomstig uit milieuheffingen (in brede zin). In Nederland, Denemarken en Portugal ligt dat cijfer bijna dubbel zo hoog. Kortom: wij blijven sterk in het (weg)belasten van wat goed is voor de maatschappij (werkgelegenheid), terwijl maatschappelijke ongewenste energievervalsing quasi onbelast blijft.

Te weinig middelen voor planmatig productbeleid

Op het vlak van productbeleid zou de regering "via verschuivingen binnen de indirecte fiscaliteit, milieubewuste en milieuvriendelijke productie en consumptie stimuleren door 'ecokortingen' in te voeren, met name BTW- en accijnsverlagingen." De regering zou onder andere de wetgeving op de productnormen aanpassen en geleidelijk tot landbouwproducten uitbreiden, de fiscaliteit ecologiseren, de productinformatie verbeteren door een uniform stelsel van ecolabelling ... Wat het gebruik van genetisch gemanipuleerde organismen betreft, zou de regering, net zoals de Europese Unie, het voorzorgprincipe hanteren totdat de aangekondigde wijziging van richtlijn 90/220 afgekondigd wordt.

Er kwam wel een doorbraak in de ecoboni en verpakkingshellingen, maar het blijft wachten op de uitvoering van de wet. Ondertussen werd de ecotaks op pesticiden en papier afgeschaft. Wel werd het toelatingsbeleid aangescherpt: sommige bestrijdingsmiddelen werden verboden en bij andere werd het toepassingsgebied beperkt. Positief is ook dat als gevolg van de herziening van de wet op de productnormen, er nu ook een juridisch kader is voor een samenwerkingsovereenkomst met de gewesten voor pesticidenreductie en voor de opmaak van een vierjaarlijks, nationaal reductieprogramma. Op het vlak van productnormering zijn er wel een aantal maatregelen getroffen op ad hoc basis, maar een planmatig productbeleid met aandacht voor de lange termijn ontbrak. Er is een gebrek aan budgettaire middelen voor een degelijke uitbouw van een geïntegreerd productbeleid, laat staan voor de handhaving ervan. Het richtplan 'productbeleid en milieu' werd uiteindelijk niet goedgekeurd door de ministerraad. Positief waren de inspanningen om, nog voor een Europees initiatief, tri-

Toen Verhofstadt 1 aantrad, werd het Gewestelijk Expressnet Brussel een belangrijke prioriteit genoemd. Aan het eind van de eerste paars-groene regeerperiode staat dat GEN nauwelijks een stap verder. De snelwegen zitten intussen alleen nog wat voller ...

Memorandum Federale Verkiezingen Bond Beter Leefmilieu werpt blik vooruit

In de aanloop naar de parlementsverkiezingen van 18 mei 2003 bracht Bond Beter Leefmilieu (BBL) zijn memorandum uit. Het kwam tot stand in nauwe samenwerking met Natuurpunt, WWF België en Greenpeace België. Het memorandum vraagt van de volgende regeerploeg een doortastende aanpak van de milieuproblemen in eigen land en een drastische beperking van onze ecologische voetafdruk op de rest van de wereld. BBL trok met zijn memorandum de boer op en werd warm onthaald door Agalev, CD&V, NV-A, Spirit en SPA. Nu maar hopen dat de voorstellen in het memorandum werkelijk ter harte worden genomen en kunnen doorwerken in het partijprogramma en nadien in het federaal regeerakkoord en het daarop gebaseerde beleid.

BBL is alvast van plan om ook volgende legislatuur het federaal beleid inzake leefmilieu en duurzame ontwikkeling kritisch op te volgen. Dat zal gebeuren op basis van 'tien groene testen' die aan het memorandum werden toegevoegd. Het gaat om mijlpalen die de milieubeweging de volgende vier jaar gerealiseerd wil zien en waarop het beleid zal worden beoordeeld.

1. Een fonds voor meer sensibilisatie en reclame voor duurzame consumptie, afvalpreventie en energiebesparing. Een dergelijk fonds moet worden gespijsd door een nieuwe taks op reclame.

2. Een ambitieus pesticidenreductieplan dat onder meer voorziet in verhoogde en regulerende bijdragen aan het grondstoffenfonds voor alle pesticiden als 'alternatieve' ecotaks.

3. Een verschuiving van de lasten op arbeid naar energieverbruik op zo'n wijze dat tegen het eind van de volgende legislatuur het niveau van de energiebelasting in ons land minstens gelijkligt met het gemiddelde van onze drie belangrijkste handelspartners en het aandeel van inkomsten uit milieubelastingen in de totale belastingsopbrengst minstens gelijk ligt met het EU-gemiddelde. Dit moet gepaard gaan met het afschaffen van directe en indirecte milieuschadelijke subsidies (onder meer de accijnsvrijstelling voor stookolie in de tuinbouw) en met het optrekken van subsidies voor milieuvriendelijke alternatieven.

4. Een kilometerheffing voor het wegverkeer gedifferentieerd naar tijd en plaats en in functie van de milieukarakteristieken van het voertuig. De opbrengsten daarvan moeten besteed worden voor het garanderen van een duurzame mobiliteit, inclusief het garanderen van een zekere basismobiliteit.

5. Een performant en klantvriendelijk Gewestelijk Express Net rond Brussel.

6. Geen spreiding of concentratie, maar afbouw

van de nachtluchten vanop Zaventem om het grondwettelijk recht op een gezonde leefomgeving voor alle omwonenden te garanderen.

7. Een ruimtelijk inrichtingsplan voor de Noordzee met ruime aanduiding van mariene reservaten en offshore windmolenparken.

8. Een aangepaste wetgeving op de Raad van State en een aangepast Gerechtelijk Wetboek die de toegang tot de rechtbank voor NGO's garanderen.

9. Een 'vergroend' stelsel van exportkredieten waarbij Belgische staatsleningen en andere financiële steunmaatregelen ten gunste van Belgische bedrijven die in het buitenland investeren, onderworpen worden aan een beoordeling van hun effecten op het vlak van duurzame ontwikkeling.

10. Een samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en de gewesten rond het verdelen van de Kyoto-reductiedoelstelling en het inzetten van 'flexibele mechanismen' in het klimaatbeleid.

Het integrale memorandum van de vier milieufederaties voor de volgende legislatuur is terug te vinden op: www.bblv.be/PDF/memo18_05.pdf.

Het gebrek aan binnenlands beleid staat in schril contrast met de Belgische inspanningen om het Kyotoprocol te redden. Zo komt er op basis van het Nationaal Klimaatplan geen reductie van broeikasgassen met 7,5%, maar integendeel een stijging met 7%.

butyltin (TBT) te verbieden. België werd echter teruggefloten door de Europese Commissie. Toch heeft deze actie er wellicht toe bijgedragen dat Europa kort daarna zelf het initiatief heeft genomen. Ook rond andere dossiers werd getracht om verdergaande eisen te stellen aan Europa. Zo werd recent nog het verbod op fosfaten in wasmiddelen goedgekeurd.

Een heet hangijzer is het dossier van de GGO's. De zeer kritische houding van de bevoegde minister bij het al dan niet goedkeuren van nieuwe proefvelden heeft geleid tot een voorzichtiger houding bij de sector. Voor commerciële toepassingen heeft België in Europese context het de facto moratorium steeds verdedigd. Jammer genoeg is men er nog niet in geslaagd om de evaluatie voor het al dan niet goedkeuren van nieuwe proefvelden uit te breiden met factoren van socio-economische en ethische aard.

Justitie: enkele stappen in de goede richting

Het federaal regeerakkoord beloofde de oprichting van gespecialiseerde parketafdelingen ter bestrijding van de zware milieudelicten. Minister Verwilghen en Vlaams leefmilieuminister Dua werkten gezamenlijk een prioriteitennota uit rond het vervolgingsbeleid. Dit is een eerste stap in de goede richting. Desondanks blijven de seponeringscijfers inzake milieudelicten zeer hoog liggen. In België worden gemiddeld 50% van de milieuovertredingen geseponeerd. Volgens de Vlaamse Milieu-inspectie wordt driekwart van de PV's die zij opstelt zonder gevolg geseponeerd. Bovendien komt er maar voor 4% van de zaken die toch behandeld worden een veroordeling. In een vertrouwelijk rapport ter voorbereiding van het nationale veiligheidsplan schat de federale politie dat het niet naleven van milieuregels voor bijna 60 miljoen € illegaal

bedrijfsvermogen oplevert. Dat leidt tot concurrentievervalsing ten nadele van de bedrijven die zich wel netjes aan de regels houden. Milieudelicten zijn trouwens de vierde belangrijkste vorm van criminaliteit in België.

De toegang tot het gerecht (in het bijzonder de Raad van State) blijft voor milieuorganisaties zeer moeilijk omdat het Belgisch rechtssysteem een zeer enge interpretatie van het begrip 'belang' blijft hanteren: om voor de Raad van State een ontvankelijk schorsings- of vernietigingsverzoek in te dienen, moet men kunnen aantonen dat er een 'persoonlijk' en 'rechtstreeks' nadeel is, wat voor een collectief belang zoals milieubescherming niet evident is.

Verder blijft het een pijnpunt dat de milieuorganisaties nog steeds niet genieten van een structurele ondersteuning voor het adviserend werk dat zij leveren in tal van federale overleg- en adviesorganen (Federale Raad Duurzame Ontwikkeling, Ecolabelcomité, Commissie voor milieuetikettering en milieureclame, Raadgevend Comité bij het Federaal Voedselagentschap, Raad van Advies van de CREG, Belgisch Instituut voor Normalisatie ...).

Kyoto gered

Het klimaatbeleid vond in ons land een vurige verdediger op de internationale fora. Zo leidde ons land de Europese delegatie in de twee opvolgingsconferenties die het Protocol van Kyoto tot uitvoering moeten brengen (Bonn en Marrakech). Ons land kreeg veel lof voor de wijze waarop staatssecretaris Deleuze zich van deze taak heeft gekweten. Maar het uiteindelijke akkoord dat in Marrakech uit de bus kwam, bevat wel veel achterpoortjes die de milieuwinst van het protocol op de helling zetten. De ruime mate waarin 'sinks' (opslagplaatsen voor koolstof zoals bebosingsprojecten of wijzigingen in landgebruik)

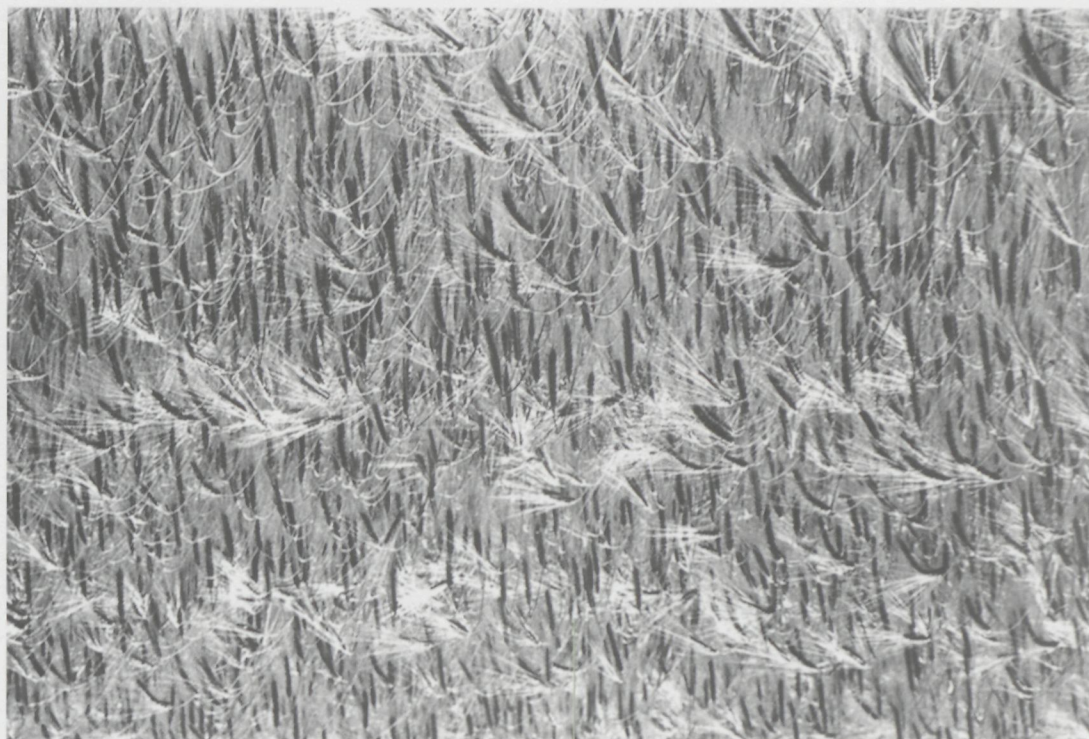
kunnen aangewend worden om meer uitstootkredieten op te bouwen en de ruime mogelijkheden die geboden worden voor industrielanden om hun opgelegde uitstootreducties via projecten of emissiehandel in het buitenland te realiseren, kunnen in theorie zelfs nog leiden tot een lichte stijging van de uitstoot van broeikasgassen door industrielanden (in plaats van de in Kyoto vooropgestelde daling met 5%). Maar belangrijk is toch dat ondanks de afwijzing van de Verenigde Staten een multilateraal milieuakkoord uit de bus is gekomen dat ook voor landen als Japan, Canada en Australië (vroegere VS-bondgenoten in de Kyoto-discussie) aanvaardbaar is. De mechanismen voor een wereldwijde aanpak van het broeikaseffect kunnen in werking treden en maken het mogelijk om tijdens volgende afspraak perioden verdergaande reducties door te voeren.

Aflaten ...

De retoriek van ons land op internationale fora steekt schril af tegen de dagelijkse beleidspraktijk. Zo fel als premier Verhofstadt in Johannesburg het Kyoto-protocol bepleitte, zo stil werd het rond emissiereducties in eigen land. Het Nationaal Klimaatplan blinkt uit door een volkomen gebrek aan politieke visie, moed en durf. Met dit klimaatplan zal de broeikasgasuitstoot in ons land tegen 2008-2012 met 7% zijn gestegen in plaats van met 7,5% gedaald. Men mag dan wel uit de kernenergie zijn gestapt (wat toch een beslissing met belangrijke symboolwaarde blijft, zelfs al had de markt dat zelf wellicht ook gedaan), van een serieuze 'instap' in het groenestroomtijdperk is voorlopig weinig te merken. Het 'afkopen' van onze verantwoordelijkheid in het klimaatbeleid met de aankoop van Russische 'gebakken lucht' (via de zgn emissierechten) is ethisch onverantwoord en, wegens een volkomen gebrek aan voorbereiding, ook totaal ongeloofwaardig. Het reduceert ons klimaatbeleid tot louter een kostenpost op onze begroting. De enorme kansen die samengaan met energiebesparing in eigen land - zoals de extra binnenlandse investeringen en werkgelegenheid, de verbetering van ons innovatiepotentieel en een betere algemene milieukwaliteit - worden erdoor gemist.

Gat in de ecologische begroting dicht

Het hoeft dan ook geen verwondering dat het memorandum van de vier milieufederaties een krachtdadige aanpak van ons energieverbruik en onze broeikasgasuitstoot als dé prioriteit voor de volgende regeerperiode ziet. Waar de vorige decennia vooral in het teken stonden van het dichtn van het gat in de begroting, het aflossen van onze historische schuld en het op orde brengen van de overheidsboekhouding, zullen de volgende decennia in het teken moeten staan van de afbouw van onze ecologische schuld. Ook hier moeten we erkennen dat we boven onze stand hebben geleefd op kosten van toekomstige generaties. De eerste uitdaging is het dichtn van het gat in onze 'CO₂-begroting': het realiseren van de CO₂-reductie die nodig is om onze Kyoto-doelstelling te kunnen halen. Daarom moet er dringend een akkoord worden afgesloten tussen de federale overheid en de gewestelijke overheden rond het verdelen van de noodzakelijke emissiereducties en moet worden uitgemaakt in welke mate en onder welke randvoorwaarden gebruik kan gemaakt worden van de aankoop van internationale emissierechten of het opbouwen van emissiekredieten door investeringen in het buitenland.

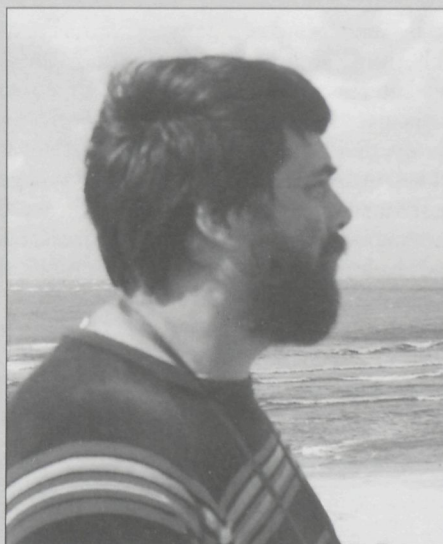

Het volledig milieuraapport van paars-groen dat door de vier milieufederaties werd opgemaakt, vind je op www.bblv.be/PDF/eval_V1.pdf.

Positief was zeker de erg kritische houding van de bevoegde minister bij het goedkeuren van nieuwe GGO-proefvelden. Maar van het opnemen van socio-economische en ethische factoren bij de evaluatie van die nieuwe velden is voorlopig geen sprake.

Afscheid van 'a rebel with a cause'

Paul De Laet (° 15-01-1945 - + 04-03-2003)

Op dinsdag 4 maart overleed BBL-bestuurder Paul De Laet in het UZ te Edegem. Het overlijden van Paul overvalt ons ... Want ondanks het feit dat we Paul als gevolg van zijn aanslepende ziekte sinds meer dan een jaar nog nauwelijks mochten ontmoeten op de bijeenkomsten van onze raad van bestuur, bleven we via elektronisch verkeer nauw in contact met hem. Wanneer de pijn hem te veel werd of het hem mentaal zwaar begon te wegen, nam hij zelf spontaan contact met ons op. Een kort bericht, een kort antwoord ...

Op momenten dat hij zich krachtig genoeg voelde, trok hij weer naar Brussel. Zo ook die laatste keer eind januari, wanneer hij samen met de overige bestuurders ons nieuwe BBL-werkjaar kwam inleiden.

Paul was één van de weinige 'bestuurders van de tweede generatie' die anno 2003 nog steeds op post waren. Voor de nog resterende 'anciens' op het BBL-secretariaat hoorde hij er altijd bij ... Jarenlang behoorde hij tot het kernbestuur van BBL: als secretaris waakte hij over de gedegen uitvoering van onze statuten en reglementen. Hele generaties van professionele BBL-medewerkers herinneren zich nog de batterij aan vragen die Paul tijdens het sollicitatiegesprek op hen afvuurde.

We herinneren ons Paul als een kritisch - soms zelfs principieel - bestuurder, met wie het na de vergadering in ieder geval aangenaam nakaarten was ... Paul was een 'rebel met een doel': een pittig debat ging hij nooit uit de weg. Hij had een hart voor de goede zaak, hij kwam op voor ons natuurlijk milieu, hij droomde van een andere wereld. En dat deed hij zowel door zich zwaar in te zetten voor een betere woonomgeving in zijn geliefde Zurenborg als door te ageren rond mondiale thema's ... Een van zijn laatste acties, de allerlaatste e-mail die velen van ons kregen van Paul, was er eentje met foto's. Foto's van de treinen die als het ware door zijn achtertuin wapentuig aanvoerden voor de oorlog in Irak. Moordtreinen heette het e-mailbericht. En dat typeert Paul volledig. Kort en krachtig, altijd klaar, altijd geëngageerd. Zo'n mensen heeft de wereld heel hard nodig.

We zullen dus niet de enigen zijn die hem missen ...

INTERVIEW MET FEDERAAL MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID EN LEEFMILIEU JEF TAVERNIER

De Don Quichote die vóór windmolens vecht ...

Tekst: Thomas Compernelle

Aan de vooravond van de federale verkiezingen sprak Milieurama met uittredend minister Jef Tavernier. Na de Nepalcrisis kwam hij Magda Aelvoet vervangen op het kabinet van Leefmilieu en Volksgezondheid.

Tavernier is een minzaam man, een stille werker die zelden in de schijnwerkers loopt en waarvan weinigen zich ook veel heldendaden zullen herinneren. Na zeven maanden kent hij echter al het klappen van de zweep: tussen droom en daad zitten wetten in de weg, en veel praktische bezwaren. Een gesprek over windmolens, groene breekpunten en (vooral blauwe) tegenwerking, en waarom Agalev er ook na 18 mei bij moet zijn.

Uw ministerschap was van korte duur. Té kort om er iets van te maken?

Tja, zal ik dan alleen maar spreken over de zaken die ik goed heb gedaan? (lacht) Je kan altijd meer bereiken. Ik denk dat ik ook een beetje gepakt ben op mijn onervarenheid. Ik heb vooral geprobeerd de lopende zaken af te werken. Je kunt natuurlijk op zes maanden tijd geen nieuw programma op poten zetten. Het laatste dossier dat parlementair afgewerkt is, is dat van de ecoboni en verpakkingshellingen. Daar zijn we nu toch eindelijk doorgeraakt. Daarnaast werd de wet op de kernuitstap door het parlement gelodst, alhoewel dat natuurlijk geen persoonlijke ver-

dienste is. En er werd een aanvang gemaakt met de bescherming van mariene gebieden. Maar wat mij het interessantst lijkt, vooral voor de toekomst, is dat de overgang van ministerie naar federale overheidsdienst is doorgevoerd. Met het aantrekken van Roland Moreau, de vroegere directeur van Greenpeace België, hebben we die vernieuwing ook aan de top van het directoraat-generaal leefmilieu doorgevoerd. Hij moet die dienst een nieuwe dynamiek bezorgen.

Beschouwt u zichzelf louter als dépanneur of ziet u zichzelf ook na de verkiezingen doorgaan in deze functie?

Je doet op zes maanden tijd enorm veel ervaring op, je leert ook een aantal dossiers kennen. Ik wil dan ook op post blijven, ook na de verkiezingen. En dat is zeker geen kwestie van Aelvoets postje af te nemen. Als men mij vraagt of ik hieraan wil verder werken, zeg ik volmondig "ja".

Nu primeren echter de verkiezingen. We moeten ons geen illusie maken: je wordt beoordeeld op basis van je sterkte. Hoe meer stemmen je hebt, hoe zwaarder je op het beleid kan wegen. Vroeger waren we daar misschien een beetje naïef in, nu hebben we ook dat lesje geleerd. Indien Agalev en Ecolo achteruitgaan, zal de conclusie van de andere partijen zijn: "als je achteruitloopt, dan vindt het publiek die thema's blijkbaar minder belangrijk, dus we schuiven jullie opzij."

"Met de inbeslagname van computers zijn ze over de schreef gegaan"

Bent u nog actief op andere vlakken?

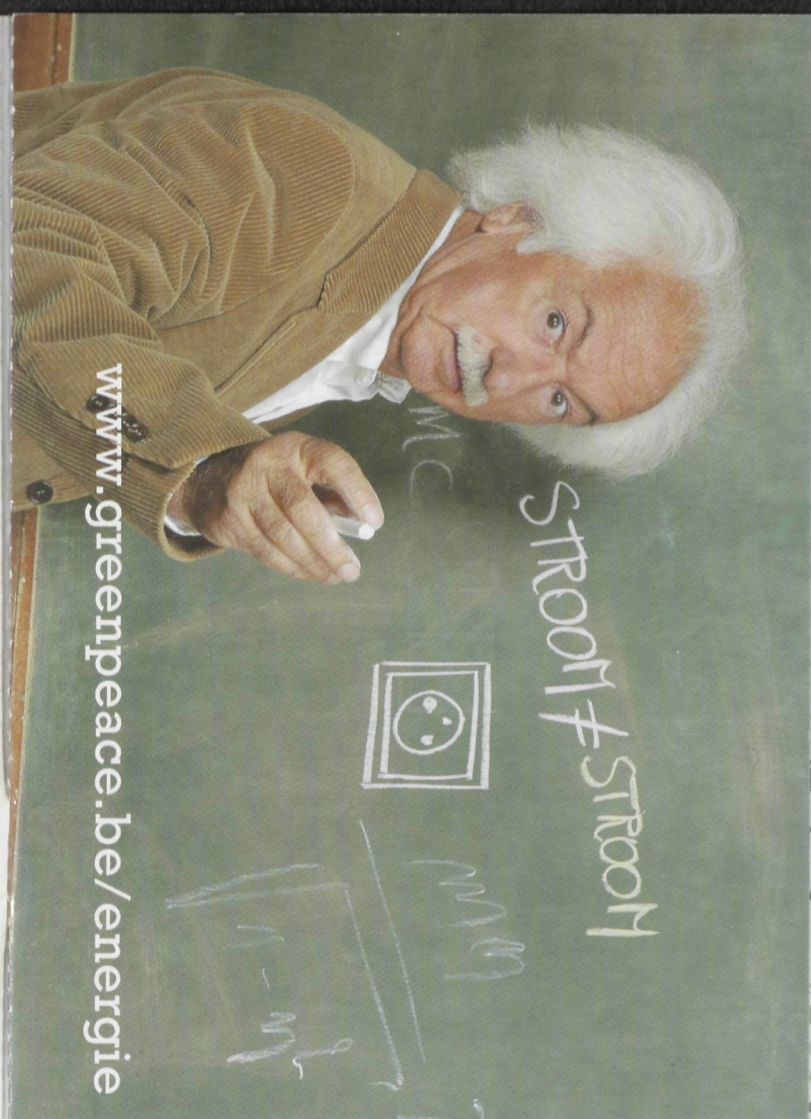
Neen, het ministerschap is te opslorpend. Ik ben geen gemeenteraadslid, alhoewel ik de lokale politiek wel opvolg. Als voorzitter van de parlementaire werkgroep cumulatieve vind ik dat een parlementslid wel gemeenteraadslid kan zijn. Een schepen- of burgemeesterambt combineren met een nationaal mandaat moet volgens mij absoluut tegengegaan worden. Als je beide goed wil doen, is het trouwens praktisch niet doenbaar.

Eén van de groene verwezenlijkingen is de sluiting van de kerncentrales. Die moeten in 2025 allemaal dicht, de eerste al in 2015. 60% van onze elektriciteit, een zevende van het totaal energieverbruik, komt vandaag uit kerncentrales. Hoe denkt u het tekort aan energie op te vangen?

Dat zal in de eerste plaats moeten gebeuren door energiebesparing. Auto's, verwarming, productie; op al die vlakken is een energiebesparing van 20 à 30% realistisch. De scenario's liggen klaar.

Sinds '94 is er al sprake van een verbod op elektrische verwarming. Waarom is dat er nog steeds niet?

Het heeft al lang geduurd voor men de noodzaak ervan aanvaardde. Ik heb de indruk dat de intercommunales, officieel althans, er nu voor gewonnen zijn. Je moet mensen en sectoren meekrijgen. Ik denk dat we daar al in geslaagd zijn. In een volgende fase moet je stimuli voorzien, ofwel via premies, ofwel via belastingreducties. Er zijn dus al stappen gezet, maar natuurlijk zou alles veel sneller kunnen.

www.greenpeace.be/energie

nen sinds '94 ...

al met die weerstand telkens het telkens van liberale kant. Hoge daden, ho maar. Dat is nu, met n voor de deur, niet anders. En erkegelegenheid in het gedrang zou n, moeten we ook nog eens opboken. Tussen woord en daad verschillen. In Johannesburg werden de verklaringen afgelegd, maar uit de bus kwam, is bedroevend. ment dat men vaststelt dat er in een sector weerstand is, durft men regelen al niet meer doordrukken.

de liberale kabinetten
in gevoelig voor
vloeding vanuit de
dustriële lobby."

Klimaatcommissie moest ten
de verkiezingen aangesteld wor-
et daarmee? Die oprichting was
punt voor uw partij?

oegdheid van Olivier Deleuze en kan niet meer door deze regering worden afgerond. Het zal een hangijzer zijn voor na de verkiezingen. Er is al wat over gediscussieerd, maar aan zo'n knelpunten waagt men zich niet voor de verkiezingen. Als de politieke wil van de andere meerderheidspartijen er niet is, concentreer je je beter op andere zaken.

Wat is het standpunt van Agalev tegenover genetisch gemanipuleerde organismen (GGO's)?

Binnen de regering is dat ook een discussiepunt. We zijn er niet in geslaagd om de nieuwe Europese richtlijn in verband met proeven om te zetten. Wij zijn tegen een absolute afwijzing van GGO's. We voeren wel een waakzaam beleid. Het standpunt van de regering is: als het Europees geregeld is volgen we, anders doen we er niets aan en houden we ons aan het de facto moratorium. Agalev ijvert voor een duidelijke etikettering en voor een aansprakelijkheidsregeling voor de producent.

En hoe zit het met de huiszoeking bij Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM)?

Zowel op het kabinet als bij JNM is er een huiszoeking gedaan. Met de inbeslagname van computers, alhoewel je die gegevens evengoed kan kopiëren, vind ik dat ze daar over de schreef gegaan zijn. Voor de rest hoor ik daar niets van. De klacht komt van de instantie die de proefvelen opgezet heeft. Wat mij betreft, heeft men nogal eenzijdig gezocht naar gegevens waarvan ik vaststel dat ze dikwijls algemeen bekend zijn.

In Vlaanderen wordt de bevolking ingelicht over de GGO's door het Vlaams Instituut voor Biotechnologie. Het VIB ontwikkelt echter ook technologieën voor GGO's. Is dat niet het verhaal van de stroper die boswachter speelt?

Inderdaad, wij zijn dan ook bezig met een algemenere en bredere voorlichting. In Beernem hebben we hebben een experiment opgezet met burgerpanels, om algemenere info te geven en om burgers te doen nadenken over de problematiek. Het VIB moet zich ook wat kritischer opstellen.

Wij hopen ook dat organisaties zoals de BBL en Velt dat maatschappelijk debat mee stofferen.

Wat is dan volgens u de invloed van de lobby's van de industrie en de milieubeweging op het beleid, hebt u die invloed al persoonlijk ervaren?

Die invloed is er natuurlijk, maar men moet die invloed ook goed organiseren. Voor het milieubeleid is het enorm belangrijk dat de milieubeweging goed georganiseerd is en efficiënt lobbyt. Zij moeten vooral de publieke opinie beïnvloeden, want dat publiek maakt uiteindelijk de rekening in het stembokje. De echte publieksbeïnvloeding, zorgen voor een maatschappelijke onderstroom, dat is de taak van de milieubeweging. Dat mag ze absoluut niet verwaarlozen. De industriële lobby daarentegen probeert het beleid rechtstreeks te beïnvloeden, die komt op het kabinet met dikke dossiers. Maar ook de bedrijven leggen zich wel neer bij genomen beslissingen, zodra ze weten dat er niet meer aan te tornen valt. Vooral de liberale kabinetten zijn gevoelig voor dergelijke beïnvloeding ...

Eén van de regeringspunten was de vergroening van de fiscaliteit. Bent u tevreden over het resultaat?

De overheid heeft natuurlijk voldoende inkomsten nodig. Wij willen niet dat milieubelastingen leiden tot meer belastingen, we willen niet meer inkomsten. We willen een verschuiving van de belastingdruk: vermindering van belasting op arbeidsinkomsten en belasting van diegene die het milieu aantasten. In principe aanvaardt men dat wel, maar zodra je een bepaalde sector iets meer treft, stuit je weer op weerstand. Op een bepaald moment hebben we de belasting op zwavelhoudende diesel en benzine verhoogd, na een maand was er geen zwavelrijke benzine meer op de markt. Het fiscaal instrument werkt dus. Ook daartegen was er weerstand, ze moesten zich aanpassen, maar uiteindelijk deden ze dat. Je moet heel planmatig bepaalde belastingsverhogingen durven aankondigen. Ik ben voorstander van de regulerende belasting, de zwavelhoudende benzine is daar een goed voorbeeld van.

"Ze hebben mij op mijn onervarenheid gepakt."

Wat zijn de breekpunten voor Agalev voor de komende verkiezingen?

(alle punten worden afgelezen van een krantenknipsel) Je mag nooit op voorhand zeggen wat je breekpunten zijn, want dan pakken ze je daarop, dan weten ze wat ze moeten doen opdat je niet zou meedoen.

Belangrijk voor ons zijn onder andere een verschuiving van lasten op arbeid naar lasten op energiegebruik verhogen. Ook belastingaftrek voor ethisch beleggen, het concretiseren van de uitstap uit kernenergie, concretiseren van de wet op productnormen, het halen van de Kyoto-norm ... We moeten ook de grootste voorzichtigheid aan de dag leggen in verband met GGO's en pesticiden, daar moet de producent bewijzen dat de producten niet schadelijk zijn. Verder willen we aandacht voor tijdskrediet en zorgkrediet, en ook een verbetering van de ontwikkelingssamenwerking, met een verhoging van het budget. Want zonder ons zullen ze de poging om de 0,7% (van BNP) te bereiken, waarschijnlijk weer terugschreeven.

gemaakt ...

Dat gebeurt te weinig, daar heb je gelijk in. Bij een volgende regeringsvorming, wanneer de uitstap uit kernenergie officieel wordt, slechts dan zullen er grote stappen gezet worden. Hopelijk zal Agalev groot genoeg zijn om in de ploeg te blijven, anders worden een hoop maatregelen zeker terugschreef.

Tegen 2006 moet aan de EU-richtlijn over energiecertificering van woningen voldaan zijn. Samen met de kabinetten van energie en huisvesting is de milieuminister daarvoor verantwoordelijk.

De certificering van woningen is vooral het terrein van het ministerie van Energie en het Vlaamse Gewest, daar hebben wij niet veel in de pap te brokken. Maar ik zie dat men bepaalde normen oplegt wat b.v. huisvesting betreft. Welnu, dan moet men ook een afdoende controlesysteem hanteren. Als ik hoor hoe makkelijk men dat inschrijft op het bouwplan en daarna 'vergeet' bepaalde isolaties aan te brengen ... De laksheid die men daar aan de dag legt is soms hallucinant.

Zullen we er op deze wijze in slagen de internationaal opgelegde CO2-reducties te halen? Ook in het verleden lukte dat nooit. Volgens het nationaal programma ter vermindering van de CO2-uitstoot (1994) moest de uitstoot tegen 2000 met 5% verminderen. Het werd een stijging van 7%.

Deze legislatuur keurde de regering een Nationaal Klimaatplan goed. Met de daarin overeengekomen maatregelen zullen we in de periode 2008-2012 opnieuw 7% meer broeikasgassen uitstoten in plaats 7,5% minder zoals internationaal werd afgesproken.

In de laatste 4 jaar zijn een aantal plannen beter uitgewerkt. Of we daar in slagen, zal net zoals met andere dossiers afhangen van wat de stemuitslag zal zijn. Iedereen gaat akkoord met algemene principes en bekommernissen. Op het moment dat de zaken op het terrein moeten waargemaakt worden, staan wij groenen echter zeer dikwijls alleen.

INTERVIEW MET FEDERAAL MINISTER VAN
LEEFMILIEU JEF TAVERNIERDe Don Quichote
windmolens vecht

Aan de vooravond van de federale verkiezingen Milieurama met uittredend minister Jef Tavernier.

Nepalcrisis kwam hij Magda Aelvoet vervangen
kabinet van Leefmilieu en Volksgezondheid.

Tavernier is een minzaam man, een stille werker. Hij zelden in de schijnwerpers loopt en waarvan we zich ook veel heldendaden zullen herinneren. Na maanden kent hij echter al het klappen van de handen tussen droom en daad zitten wetten in de weg, en de praktische bezwaren.

Een gesprek over windmolens, groene breekpunten en (vooral blauwe) tegenwerking, en waarom Agalev er ook na 18 mei bij moet zijn.

Uw ministerschap was van korte duur. Té kort om er iets van te maken?

Tja, zal ik dan alleen maar spreken over de zaken die ik goed heb gedaan? (lacht) Je kan altijd meer bereiken. Ik denk dat ik ook een beetje gepakt ben op mijn onervarenheid. Ik heb vooral geprobeerd de lopende zaken af te werken. Je kunt natuurlijk op zes maanden tijd geen nieuw programma op poten zetten. Het laatste dossier dat parlementair afgewerkt is, is dat van de ecoboni en verpakkingshoeven. Daar zijn we nu toch eindelijk doorgeraakt. Daarnaast werd de wet op de kernuitstap door het parlement gelooft, alhoewel dat natuurlijk geen persoonlijke verdienste is.

En er werd een aanvang gemaakt met de bescherming van mariene gebieden. Maar wat mij het interessantst lijkt, vooral voor de toekomst, is dat de overgang van ministerie naar federale overheidsdienst is doorgevoerd. Met het aantrekken van Roland Moreau, de vroegere directeur van Greenpeace België, hebben we die vernieuwing ook aan de top van het directoraat-generaal leefmilieu doorgevoerd. Hij moet die dienst een nieuwe dynamiek bezorgen.

Beschouwt u zichzelf louter als dépanneur of ziet u zichzelf ook na de verkiezingen doorgaan in deze functie?

Eén van de groene verwezenlijkingen is de sluiting van de kerncentrales. Die moeten in 2025 allemaal dicht, de eerste al in 2015. 60% van onze elektriciteit, een zevende van het totaal energieverbruik, komt vandaag uit kerncentrales. Hoe denkt u het tekort aan energie op te vangen?

Dat zal in de eerste plaats moeten gebeuren door energiebesparing. Auto's, verwarming, productie; op al die vlakken is een energiebesparing van 20 à 30% realistisch. De scenario's liggen klaar.

Sinds '94 is er al sprake van een verbod op elektrische verwarming. Waarom is dat er nog steeds niet?

Het heeft al lang geduurd voor men de noodzaak ervan aanvaardde. Ik heb de indruk dat de intercommunales, officieel althans, er nu voor gewonnen zijn. Je moet mensen en sectoren meekrijgen. Ik denk dat we daar al in geslaagd zijn. In een volgende fase moet je stimuli voorzien, ofwel via premies, ofwel via belastingreducties. Er zijn dus al stappen gezet, maar natuurlijk zou alles veel sneller kunnen.

Intentieverklaring

Ik wens milieuvriendelijke stroom aan te kopen bij een leverancier die beantwoordt aan de criteria zoals door Greenpeace gepubliceerd (<http://www.greenpeace.be/energie>) aan een correcte prijs.

Ik wens daarom dat de bestaande voordelen en subsidies voor vuile stroomproductie (kolenenergie, steenkool, oude gascentrales) weggewerkt worden en dat hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling ondersteund worden.

Door milieuvriendelijke stroom te kopen wens ik de ontwikkeling van hernieuwbare energieproductie te ondersteunen.

NAAM & VOORNAAM: _____

STRAAT & NR: _____

POSTCODE: _____ GEMEENTE: _____

E-MAIL: _____ @ _____

☐ Ja, ik wens op de hoogte gehouden te worden van de campagne "Stroom ≠ stroom"

Greenpeace Belgium
Energiecampagne
Haachtsesteenweg 159
1030 Brussel

Gedrukt met inkt op plantaardige basis op niet met chloro gebleekt papier. • Verantwoordelijke uitgever: Guy Lauwers, Haachtsesteenweg 159, 1030 Brussel

Bijlage bij het trimestriel Greenpeace Magazine Nr. 57 - 2003 - 1 (maart - april - mei 2003)

Foto: © Greenpeace

belangrijk, dus we schuiven jullie opzij."

"Met de inbeslagname van computers zijn ze over de schreef gegaan"

Bent u nog actief op andere vlakken?

Neen, het ministerschap is te opslorpend. Ik ben geen gemeenteraadslid, alhoewel ik de lokale politiek wel opvolg. Als voorzitter van de parlementaire werkgroep cumulatieve vind ik dat een parlementslid wel gemeenteraadslid kan zijn. Een schepen- of burgemeesterambt combineren met een nationaal mandaat moet volgens mij absoluut tegengegaan worden. Als je beide goed wil doen, is het trouwens praktisch niet doenbaar.

De aanpak van het autoverkeer bleef vooral beperkt tot het aantrekkelijker maken van LPG, een fossiele brandstof toch. Van een algemene variabilisatie van autokosten of het stimuleren van auto's op plantaardige olie, ethanol of biogas was geen sprake.

Bij het kraken van petroleum komt LPG vrij, het is dus een restproduct dat anders toch maar verloren gaat. Nu wordt het nuttig aangewend. Het is echter niet door de ene brandstof te veranderen door de andere dat je een oplossing bereikt, tenzij het echt een hernieuwbare brandstof is. Door het brandstofgebruik te verminderen bereik je die wel.

Je moet natuurlijk rekening houden met de technologische ontwikkelingen en mogelijkheden. Ik denk echter dat er door de principovereenkomst over kernuitstap een enorme 'principestoot' is gecreëerd. Wetenschappelijk onderzoek naar energiezuinige toepassingen, en onderzoek naar zonne- en windenergie hebben nu overlevingskansen.

Kan het niet wat sneller? In andere landen rijden nu al auto's rond op plantaardige olie.

De alternatieven moeten eerst ook economisch ontwikkeld worden. En je moet natuurlijk ook een energiebalans opmaken. Want ook voor het laten groeien van die biobrandstoffen heb je energie nodig.

En zo'n energiebalans is ongetwijfeld nog niet gemaakt ...

Dat gebeurt te weinig, daar heb je gelijk in. Bij een volgende regeringsvorming, wanneer de uitstap uit kernenergie officieel wordt, slechts dan zullen er grote stappen gezet worden. Hopelijk zal Agalev groot genoeg zijn om in de ploeg te blijven, anders worden een hoop maatregelen zeker terugschroefd.

Tegen 2006 moet aan de EU-richtlijn over energiecertificering van woningen voldaan zijn. Samen met de kabinetten van energie en huisvesting is de milieuminister daarvoor verantwoordelijk.

De certificering van woningen is vooral het terrein van het ministerie van Energie en het Vlaamse Gewest, daar hebben wij niet veel in de pap te brokken. Maar ik zie dat men bepaalde normen oplegt wat b.v. huisvesting betreft. Welnu, dan moet men ook een afdoende controlesysteem hanteren. Als ik hoor hoe makkelijk men dat inschrijft op het bouwplan en daarna 'vergeet' bepaalde isolaties aan te brengen ... De laksheid die men daar aan de dag legt is soms hallucinant.

Zullen we er op deze wijze in slagen de internationaal opgelegde CO2-reducties te halen? Ook in het verleden lukte dat nooit. Volgens het nationaal programma ter vermindering van de CO2-uitstoot (1994) moest de uitstoot tegen 2000 met 5% verminderen. Het werd een stijging van 7%.

Deze legislatuur keurde de regering een Nationaal Klimaatplan goed. Met de daarin overeengekomen maatregelen zullen we in de periode 2008-2012 opnieuw 7% meer broeikasgassen uitstoten in plaats 7,5% minder zoals internationaal werd afgesproken.

In de laatste 4 jaar zijn een aantal plannen beter uitgewerkt. Of we daar in slagen, zal net zoals met andere dossiers afhangen van wat de stemuitslag zal zijn. Iedereen gaat akkoord met algemene principes en bekommernissen. Op het moment dat de zaken op het terrein moeten waargemaakt worden, staan wij groenen echter zeer dikwijls alleen.

Er zijn al plannen sinds '94 ...

Ook toen zat je al met die weerstand telkens het concreet werd, telkens van liberale kant. Hoge woorden, maar daden, ho maar. Dat is nu, met de verkiezingen voor de deur, niet anders. En wanneer de werkgelegenheid in het gedrang zou kunnen komen, moeten we ook nog eens opboksen tegen de socialisten. Tussen woord en daad zitten grote verschillen. In Johannesburg werden prachtige ronkende verklaringen afgelegd, maar wat er concreet uit de bus kwam, is bedroevend. Vanaf het moment dat men vaststelt dat er in een sector of deelsector weerstand is, durft men bepaalde maatregelen al niet meer doordrukken.

"Vooral de liberale kabinetten zijn gevoelig voor beïnvloeding vanuit de industriële lobby."

De Nationale Klimaatcommissie moest ten laatste voor de verkiezingen aangesteld worden, hoe zit het daarmee? Die oprichting was toch een breekpunt voor uw partij?

Dat is de bevoegdheid van Olivier Deleuze en kan niet meer door deze regering worden afgerond. Het zal een hangijzer zijn voor na de verkiezingen. Er is al wat over gediscussieerd, maar aan zo'n knelpunten waagt men zich niet voor de verkiezingen. Als de politieke wil van de andere meerderheidspartijen er niet is, concentreer je je beter op andere zaken.

Wat is het standpunt van Agalev tegenover genetisch gemanipuleerde organismen (GGO's)?

Binnen de regering is dat ook een discussiepunt. We zijn er niet in geslaagd om de nieuwe Europese richtlijn in verband met proeven om te zetten. Wij zijn tegen een absolute afwijzing van GGO's. We voeren wel een waakzaam beleid. Het standpunt van de regering is: als het Europees geregeld is volgen we, anders doen we er niets aan en houden we ons aan het de facto moratorium. Agalev ijvert voor een duidelijke etikettering en voor een aansprakelijkheidsregeling voor de producent.

En hoe zit het met de huiszoeking bij Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM)?

Zowel op het kabinet als bij JNM is er een huiszoeking gedaan. Met de inbeslagname van computers, alhoewel je die gegevens evengoed kan kopiëren, vind ik dat ze daar over de schreef gegaan zijn. Voor de rest hoor ik daar niets van. De klacht komt van de instantie die de proefvelden opgezet heeft. Wat mij betreft, heeft men nogal eenzijdig gezocht naar gegevens waarvan ik vaststel dat ze dikwijls algemeen bekend zijn.

In Vlaanderen wordt de bevolking ingelicht over de GGO's door het Vlaams Instituut voor Biotechnologie. Het VIB ontwikkelt echter ook technologieën voor GGO's. Is dat niet het verhaal van de stroper die boswachter speelt?

Inderdaad, wij zijn dan ook bezig met een algemenere en bredere voorlichting. In Beernem hebben we hebben een experiment opgezet met burgerpanels, om algemenere info te geven en om burgers te doen nadenken over de problematiek. Het VIB moet zich ook wat kritischer opstellen.

Wij hopen ook dat organisaties zoals de BBL en Velt dat maatschappelijk debat mee stofferen.

Wat is dan volgens u de invloed van de lobby's van de industrie en de milieubeweging op het beleid, hebt u die invloed al persoonlijk ervaren?

Die invloed is er natuurlijk, maar men moet die invloed ook goed organiseren. Voor het milieubeleid is het enorm belangrijk dat de milieubeweging goed georganiseerd is en efficiënt lobbyt. Zij moeten vooral de publieke opinie beïnvloeden, want dat publiek maakt uiteindelijk de rekening in het stemhokje. De echte publieksbeïnvloeding, zorgen voor een maatschappelijke onderstroom, dat is de taak van de milieubeweging. Dat mag ze absoluut niet verwaarlozen. De industriële lobby daarentegen probeert het beleid rechtstreeks te beïnvloeden, die komt op het kabinet met dikke dossiers. Maar ook de bedrijven leggen zich wel neer bij genomen beslissingen, zodra ze weten dat er niet meer aan te tornen valt. Vooral de liberale kabinetten zijn gevoelig voor dergelijke beïnvloeding ...

Eén van de regeringspunten was de vergroening van de fiscaliteit. Bent u tevreden over het resultaat?

De overheid heeft natuurlijk voldoende inkomsten nodig. Wij willen niet dat milieubelastingen leiden tot meer belastingen, we willen niet meer inkomsten. We willen een verschuiving van de belastingdruk: vermindering van belasting op arbeidsinkomsten en belastingen van diegene die het milieu aantasten. In principe aanvaardt men dat wel, maar zodra je een bepaalde sector iets meer treft, stuit je weer op weerstand. Op een bepaald moment hebben we de belasting op zwavelhoudende diesel en benzine verhoogd, na een maand was er geen zwavelrijke benzine meer op de markt. Het fiscaal instrument werkt dus. Ook daartegen was er weerstand, ze moesten zich aanpassen, maar uiteindelijk deden ze dat. Je moet heel planmatig bepaalde belastingsverhogingen durven aankondigen. Ik ben voorstander van de regulerende belasting, de zwavelhoudende benzine is daar een goed voorbeeld van.

"Ze hebben mij op mijn onervarenheid gepakt."

Wat zijn de breekpunten voor Agalev voor de komende verkiezingen?

(alle punten worden afgelezen van een krantenknipsel) Je mag nooit op voorhand zeggen wat je breekpunten zijn, want dan pakken ze je daarop, dan weten ze wat ze moeten doen opdat je niet zou meedoen.

Belangrijk voor ons zijn onder andere een verschuiving van lasten op arbeid naar lasten op energiegebruik verhogen. Ook belastingaftrek voor ethisch beleggen, het concretiseren van de uitstap uit kernenergie, concretiseren van de wet op productnormen, het halen van de Kyoto-norm ... We moeten ook de grootste voorzichtigheid aan de dag leggen in verband met GGO's en pesticiden, daar moet de producent bewijzen dat de producten niet schadelijk zijn. Verder willen we aandacht voor tijdskrediet en zorgkrediet, en ook een verbetering van de ontwikkelingssamenwerking, met een verhoging van het budget. Want zonder ons zullen ze de poging om de 0,7% (van BNP) te bereiken, waarschijnlijk weer terugschroeven.

milieuberichten

Samenstelling: Joris Gansemans & Stef Boogaerts

EUROPEAAN VERTROUWT MILIEUBEWEGING HET MEEST

Uit de recentste Eurobarometer blijkt dat het Europese publiek een haast grenzeloos geloof stelt in milieu-NGO's. Niet minder dan 48% van de Europeanen vertrouwt het werk en de informatie van milieuorganisaties. Daarmee laten ze wetenschap-

pers ruim achter zich. Wetenschappers genieten het vertrouwen van 35% van de Europeanen. De televisie moet het stellen met 18%, de kranten met 9% en de radio met 4%. Leerkrachten scoren 12%, vakbonden een schamele 2%. En bedrijven doen het nog slechter: zij

sluiten de rij met ... 1%. 42% van de Europeanen maakt zich ernstig zorgen over het milieu, in 1999 was dat nog maar 27%. Het meeste zorgen maken de mensen zich over de nucleaire dreiging, industriële rampen en chemische vervuiling.

DUA DOET TEGENZET TEGEN PRIVATISERING RIOLERINGEN

Op donderdag 3 april vond de VLARIO-dag plaats, de jaarlijks hoogmis van de riolenbouwers. De sector klaagde een structureel geldgebrek aan waardoor vele (gemeentelijke) projecten geblokkeerd zijn en riep de Vlaamse regering op om meer geld vrij te maken. Minister Dua kondigde aan dat ze 50 miljoen euro extra subsidies toe-

kent (afkomstig van de eenmalige verkoop van de Vlaamse aandelen in de VMW) en op zoek is naar een systeem van prefinanciering. Dé grote verrassing was echter dat de minister stelde dat ze projecten van gemeenten die in een Cross Border Lease (CBL)-operatie stappen, de laagste prioriteit zou geven. "Wie zijn riolen aan Ameri-

kaanse bedrijven heeft verkocht, heeft dat niet nodig" zei de minister. Eindelijk een eerste tegenzet tegen de bedenkelijke CBL-operaties, maar ondertussen raakt het structurele probleem van de afvalwaterzuivering nog steeds niet opgelost.

Wim Van Gils

MiNa-Raad formuleert advies na EU-Lentetop

De jaarlijkse Lentetop van de Europese Unie (EU) moet hét evaluatiemoment worden voor het Europees beleid van duurzame ontwikkeling. Dat is een van de aandachtspunten die de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (MiNa-Raad) formuleerde in haar advies naar aanleiding van de Lentetop van 20 en 21 maart.

De MiNa-Raad vindt dat de doelstellingen van de EU-top in Göteborg en het zesde EU-Milieuactieprogramma op elke Lentetop moeten worden beoordeeld. Dat kan via sleutelindicatoren, die volgens de Raad nog beter op punt kunnen gesteld worden. De Raad dringt er ook op aan dat de EU maatschappelijke groepen en individuele burgers bij de besluitvorming betrekt. Het Verdrag van Aarhus, dat zich hierop richt, moet dan ook zo snel mogelijk worden toegepast. De EU zou ook haar lidstaten moeten oproepen om tegen 2005 nationale strategieën voor duurzame ontwikkeling op

te maken. In functie daarvan moet een Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (STRADO) tegen de volgende Lentetop beschikbaar zijn en als voortgangsrapport aan de Europese Commissie worden gegeven.

Een tweede aandachtspunt is het promoten van een win-win-strategie tussen milieu en economie. Om daartoe te komen richt de Raad zich vooral op innovaties die een grotere eco-efficiëntie in productie en consumptie opleveren. In de productiefase moet technologie de milieudruk terugdringen en in de consumptiefase moet de EU milieuvriendelijke producten en diensten stimuleren. Hierbij vraagt de Raad bijzondere aandacht voor het energie- en landbouwbeleid. Een derde aandachtspunt vormt het internaliseren van de milieukosten. Dit moet gebeuren via economische en fiscale instrumenten en via een gepaste regeling voor milieuaansprakelijkheid.

Tot slot heeft de MiNa-Raad ook bemerkingen bij de ontwerp-tekst van de eerste 16 artikelen voor de Europese grondwet. Belangrijke bepalingen over milieu en duurzame ontwikkeling ontbreken in de teksten. Bijvoorbeeld de noodzaak om milieuzorg te integreren in andere beleidsdomeinen.

Nathalie Strypsteen

Provinciale Milieuprijs

De provincie Vlaams-Brabant reikt jaarlijks de Provinciale Milieuprijs uit. Jeugd- en socioculturele verenigingen, bedrijven, wetenschappelijke instellingen, lokale overheden, scholen, particulieren ... die een originele bijdrage leveren aan het Vlaams-Brabantse leefmilieu komen in aanmerking... Deelnemen kan tot 30 juni door een projectfiche in te dienen.

Info: provinciale dienst leefmilieu, 016 26.72.79, leefmilieu@vl-brabant.be. De projectfiche vind je op www.vlaamsbrabant.be/leefmilieu.

Nathalie Strypsteen

Studiedag over gemeentelijk waterbeheer

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en Ecobooks organiseren met de steun van Bond Beter Leefmilieu een studiedag over het gemeentelijk waterbeheer in het buitengebied. De studiedag wil de gemeenten degelijk informeren over de nieuwe mogelijkheden van ecologisch waterbeheer. Zo hoopt men gemeentelijke mandatarissen en ambtenaren te motiveren om ook in hun gemeente de riolering en zuivering op een duurzame manier aan te pakken. Vragen als: "Is het volledig scheiden van het afval- en regenwater wel te betalen voor de gemeenten?" en "Hoe het afvalwater scheiden op privé domein?", zullen aan bod komen. De studiedag vindt plaats op 5 juni in het Cultureel Centrum Ter Dilft in Bornem. Inschrijven kan tot 25 mei via: www.vvsg.be of fax 02 233.31.52

Nathalie Strypsteen

Sp.a wil duurzame ontwikkeling in grondwet

Sp.a-fractieleader in de Kamer Dirk Van Der Maelen pleit voor een verankering van het begrip duurzame ontwikkeling in de Belgische Grondwet. Van Der Maelen zegt: "In de grondwet staan onze rechten, maar we mogen het ook eens hebben over onze plichten, onze verantwoordelijkheid ten opzichte van de ontwikkelingslanden en de toekomstige generaties".

Sp.a vindt dat België er zich toe moet verbinden om voluit mee te werken aan het begrip duurzame ontwikkeling. Dat wil zeggen dat België moet tegemoet komen aan de behoeften van de huidige generaties, zonder de middelen van de toekomstige generaties te ondermijnen, wat een zorgvuldige omgang met de schaarse natuurlijke hulpbronnen inhoudt. In dat verband pleit sp.a voor de opname van het voorzorgsbeginsel in de

grondwet. Volgens dit principe kan men gebrek aan kennis niet gebruiken als argument om te wachten met acties tegen bijvoorbeeld de risico's van klimaatverandering. Ten slotte wenst de sp.a dat er binnen het kader van duurzame ontwikkeling expliciet prioritaire aandacht wordt besteed aan de noden van de armste mensen, in België en elders in de wereld. België zal hiermee op grondwettelijk vlak bij de pioniers horen. Er zijn slechts een tiental landen waar de verankering van duurzame ontwikkeling in de Grondwet een feit is of ter discussie ligt (o.a. Wales, Zwitserland, Oost-Timor, Estland). Sommige landen koppelen de term duurzaam in engere zin aan milieubehoud, andere focussen meer op het streven naar evenwicht tussen de ecologische, economische en sociale aspecten.

Nathalie Strypsteen

Tandem & Sla 21 zoeken duurzame tandems van gemeenten en verenigingen

Op vrijdag 4 april fietsten Eric Vandorpe van de West-Vlaamse Milieufederatie en Vlaams milieuminister Vera Dua enkele rondjes per tandem door het Brusselse Warandepark. De gedeputeerde voor duurzame ontwikkeling van de provincie West-Vlaanderen gaf het startschot van de rit. Dat was meteen de start van een twee jaar durende campagne waarmee de Vlaamse sociale bewegingen Vlaamse provincies en gemeenten en lokale ledenverenigingen willen stimuleren om samen te werken aan een beter lokaal leefmilieu en een lokaal actieplan duurzame ontwikkeling. Daartoe zoeken de verenigingen tien gemeenten die tandems willen maken om samen een actie of een agenda voor de toekomst van de gemeente willen uitstippelen. Die tien initiatieven worden gratis gecoacht door de verenigingen.

Dat is de kernboodschap van de nieuwe steunpunten Tandem en Steunpunt Lokale Agenda 21 (SLA 21), die op 4 april plechtig werden opgestart. Tandem is als milieusteunpunt een samenwerking tussen zeven milieu- en natuurverenigingen: Bond Beter Leefmilieu, Centrum Voor Natuur- en milieueducatie, Ecolife, Natuurpunt, Velt, VIBE en WWF.

SLA21 is een initiatief van het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO) en bestaat uit de koepels van milieu- en derdewereldbeweging (BBL en 11.11.11), WWF, Ecolife, Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking, Centrum voor Natuur- en milieueducatie, KWIA, Oxfam Wereldwinkels, Wervel en Broederlijk Delen.

De beide steunpunten zijn het resultaat van een samenwerkingsovereenkomst met de Vlaamse overheid. In die overeenkomst verbinden ze zich ertoe om hun kennis en expertise ter beschikking te stellen om een lokaal duurzaam (milieu)beleid mee te helpen uitbouwen. Het vormen van 'tandems', lokale samenwerkingsverbanden tussen besturen en verenigingen, staat daarbij centraal.

Info: Stefaan Claeys, Bond Beter Leefmilieu, 02 282 19 40 en Annemie Creemers of Thomas Ducheyne, Steunpunt Lokale Agenda 21, 02 536 19 63

Tandem, Twekerkenstraat 47, 1000 Brussel, 02 282.19.40, info@tandemweb.be, www.tandemweb.be
Steunpunt Lokale Agenda 21, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel, 02 536.19.63 sla21@vodo.be, www.vodo.be of www.sla21.be

Open Natuur.dag op 18 mei volg de natuurgids

Onder het motto Volg de natuurgids organiseert Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen haar Open Natuur.dag. Op zondag 18 mei kan je in heel Vlaanderen terecht voor activiteiten die de plaatselijke afdelingen van Natuurpunt organiseren. De meeste activiteiten zijn gratis. Meestal is er ter plaatse ook een hapje en een drankje voorzien. We zetten enkele activiteiten op een rijtje.

Natuur en cultuur vloeien samen in Den Battelaer, een prachtig stuk natuur in de regio Mechelen. Er starten wandelingen doorheen het natuurgebied en onderweg brengen artiesten hun visie op het landschap. In Blankenberge wordt het 25-jarige jubileum van het natuurgebied de Fontein-tjes gevierd met onder andere een strandwandeling voor de jeugd. In Ranst kan je gaan kijken en luisteren naar de levenservaringen van poolreiziger Dixie Dansercour

en zijn vrouw Julie Brown. Of leer de herder en zijn schaapskudde van Sint-Jan-in-Eremo kennen tijdens een wandeling op de dijken aan het Leopoldskanaal.

Tijdens een Open Natuur.dag is er ook plaats voor liefde en romantiek. In Ham kom je tijdens een wandeling alles te weten over het liefdesleven van wilde planten. Magie en natuurbeleving beleef je in de Hobokense Polder met een sprookjes- en folklorezoektocht en in Dilbeek kunnen kinderen luisteren naar verhalen over magische bomen. In Ekeren kan je deelnemen aan een avondwandeling waarbij vleermuizen worden opgespoord met tussendoor ludieke intermezzo's over mythen en sagen rond vleermuizen.

Info: Natuurpunt, 015 29.72.20, info@natuurpunt.be, www.natuurpunt.be.

Nathalie Strypsteen

natuurpunt

Volg de
natuurgids

Open
Natuur.dag

18 mei 2003
natuurpunt

015-29 72 20 - www.natuurpunt.be
opennatuurdag@natuurpunt.be

milieuberichten

Praktijkgids duurzaam werken

De nieuwe praktijkgids duurzaam werken van de vzw Arbeid en Milieu bevat suggesties voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Die vorm van ondernemen heeft niet alleen oog voor de economische aspecten van bedrijfsvoering maar ook voor de ecologische en sociale aspecten ervan. Met de gids kunnen vakbondsleden inspiratie opdoen om een duurzame CAO af te sluiten. Er wordt dan niet alleen onderhandeld over loon, maar ook over andere aspecten van

de bedrijfscultuur. Aandachtspunten van de gids zijn onder meer: duurzame energie, ethisch beleggen van sociale pensioenfonds, bodemsanering bij overnames en bedrijfsvervoerplannen. Arbeid en Milieu is een samenwerkingsverband tussen de milieubeweging en de vakbonden ABVV en ACV.

De praktijkgids duurzaam werken is beschikbaar via www.a-m.be. De gedrukte versie kost 15 euro.

Thomas Compernelle

EUROPEES AKKOORD BELASTING OP ENERGIEPRODUCTEN

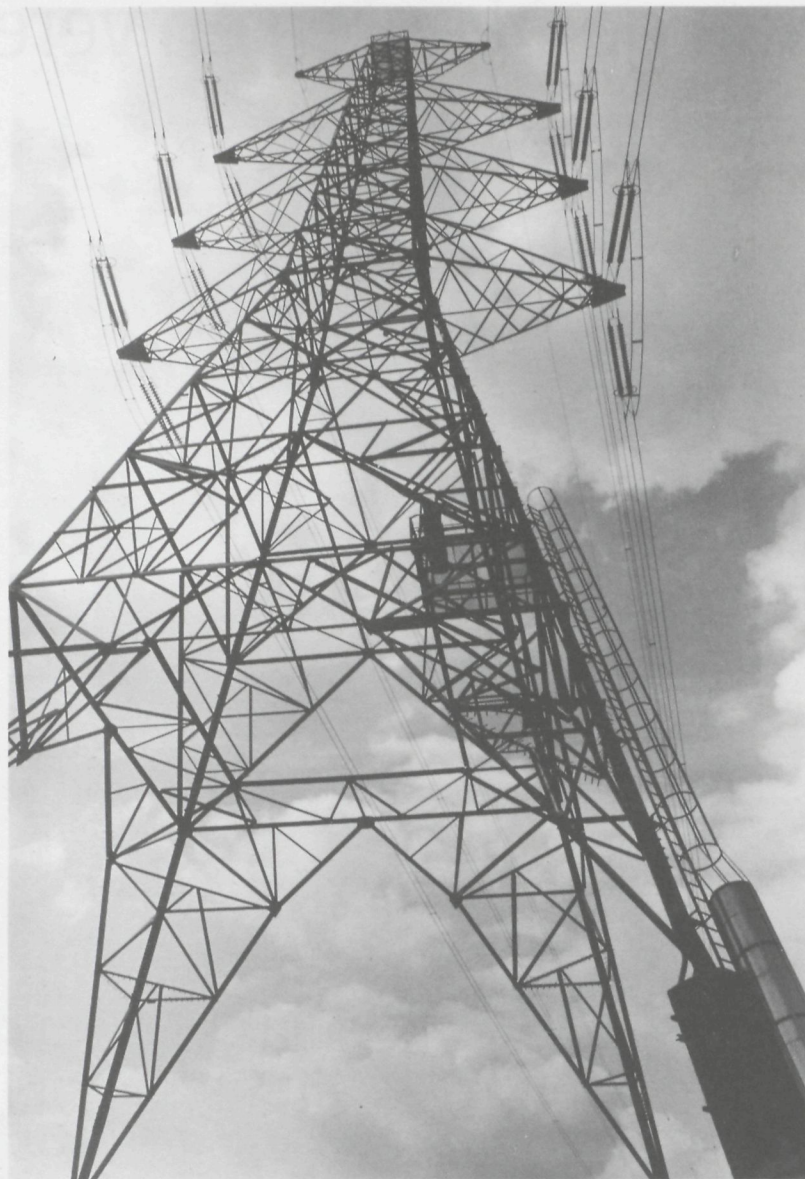
Na zes jaar onderhandelen is het eindelijk gelukt. De Europese ministers bereikten een akkoord over een richtlijn die energieproducten belast. Die voorziet in een uitbreiding van de lijst energieproducten die aan Europese minimumaccijnstarieven worden onderworpen. O.a. elektriciteit, aardgas en steenkool komen op de lijst.

"Gruyèrekaas met te veel gaten", zo noemde de Europese Commissaris voor de Interne markt Frits Bolkestein het akkoord. Die gaten zijn de uitzonderingsbepalingen en overgangstermijnen voor zowel lidstaten als economische sectoren.

Het akkoord lokt dan ook uiteenlopende reacties uit. Enerzijds is men tevreden dat er eindelijk een politiek akkoord is. Anderzijds vindt men de opgenomen minimumaccijnstarieven te laag, het aantal uitzonderingsbepalingen te hoog en de eerstvolgende nieuwe herziening van de minimumaccijnstarieven (2012) te laat.

Het voorstel van richtlijn moet nu nog geadviseerd worden door het Europees Parlement en het Economisch en Sociaal Comité van de Europese Unie.

Nathalie Strypsteen
Meer info: www.wwf.be

ZONDER IS GEZONDER

'Zonder is gezonder, zowel voor het leefmilieu als voor onszelf', zo stelt de Vlaamse overheid op een nieuwe, aantrekkelijk ogende website. Hiermee hoopt zij overheden, huizezinnen en land- en tuinbouwers gevoelig te maken om het gebruik van pesticiden drastisch te vermin-

deren. Deze actie past in de doelstelling om tegen 2005 het gebruik van pesticiden te halveren ten opzichte van 1990. Momenteel bevat de website al een reeks tips om minder afhankelijk te worden van dit chemische goedje. Openbare besturen kunnen een volledig draaiboek van de website plukken – handig in het kader van de verplichting die aan deze doelgroep decretaal werd opgelegd, om tegen 2015 pesticiden definitief te bannen. Het werd opgemaakt door VELT, in samenwerking met de Universiteit van Gent en IGO-Leuven. Het bevat een stappenplan en uitvoerige informatie over alternatieve beheermethoden.

Ook voor de consument wordt momenteel gewerkt aan een 'milieuvriendelijke bestrijdingswijzer'. Daarin zal men voor de meest voorkomende ziekten en plagen informatie vinden voor preventieve maatregelen en alternatieve bestrijdingstechnieken. Deze informatie vindt u vanaf mei 2003 op www.zonderisgezonder.be.

Nathalie Strypsteen

ReDactie

Beste BBL,

Tot voor kort was ik groen achter de oren wat betreft groene ridders. Tot ik een advertentie van de 'groene' stroomleverancier WattPlus onder ogen kreeg. Een reclamecampagne vol groene verf is geen garantie voor groene elektriciteit, dus belde ik naar hun groene nummer. Daar werd ik echter niet wijzer van. Een infopakket lag me op te wachten bij de dichtste elektrozaak.

Het groengehalte van het infopakket zou een groene jongen op de kast jagen: een plastic zak, plastic bloempotjes en enkele armtierige zaadjes. Belangrijkste inhoud: een toelating om te veranderen van energieleverancier plus een domiciliëringsovername. Informatiewaarde: nihil. Groene energie is me veel doorzichtige marketingtrucs waard, dus zocht ik verder.

Op de webstek van Wattplus wordt

de surfer verzekerd dat zijn energie voor minstens 10% 'groen' is. Hoe kunnen die mensen dat garanderen? Ik werd groen van woede bij zoveel boerenbedrog.

Dan maar gemaild naar de hoofdzetel van Wattplus. Geef mij informatie, heren! Pas na een week hun antwoord: alle verplichtingen van Wattplus worden gegarandeerd door hun eigenaar: NV Essent, een Nederlandse energiereus. Die zitten ook in de raad van bestuur van Wattplus. Of ik nog vragen had?

Dat zal wel. Wie heeft er zitting in de raad van bestuur? Hoe garanderen jullie dat ik 10% groene energie krijg? Ik ben benieuwd welke aap ze nu uit hun allesbehalve groene mouw zullen schudden ...

Beste BBL, kunnen jullie die beerput eens uitmesten? Benieuwd of je veel groen zult vinden ...

Valère Oversteens, Leuven

CAMPAGNE '10 OP 10 VOOR DE BIOLOGISCHE LANDBOUW'

2-8 juni 2003: Week van de Biologische Landbouw

Tekst: Karen Hiergens

- 2 juni: Symposium "Bio dicht bij huis" in het Vlaams Parlement, zaal De Schelp
- 4 juni: Reuzenbiomarkt op het Muntplein in Brussel
- 7-8 juni: Opendeurdagen bij bioboerderijen en verwerkende bedrijven

tijdens de Week: lokale bio-activiteiten, de voorstelling van de Biokoffer, de actie Biofruit op school en de website www.biodichtbijhuis.be

Info: www.bio10op10.be, 10op10@bblv.be

Het Vlaams Platform voor de Biologische Landbouw organiseert van 2 tot 8 juni de Week van de Biologische Landbouw. Het Platform is een samenwerkingsverband van meer dan 170 organisaties, bedrijven en lokale overheden. Net als de voorbije vier jaar wil men via de Week de biologische landbouw promoten.

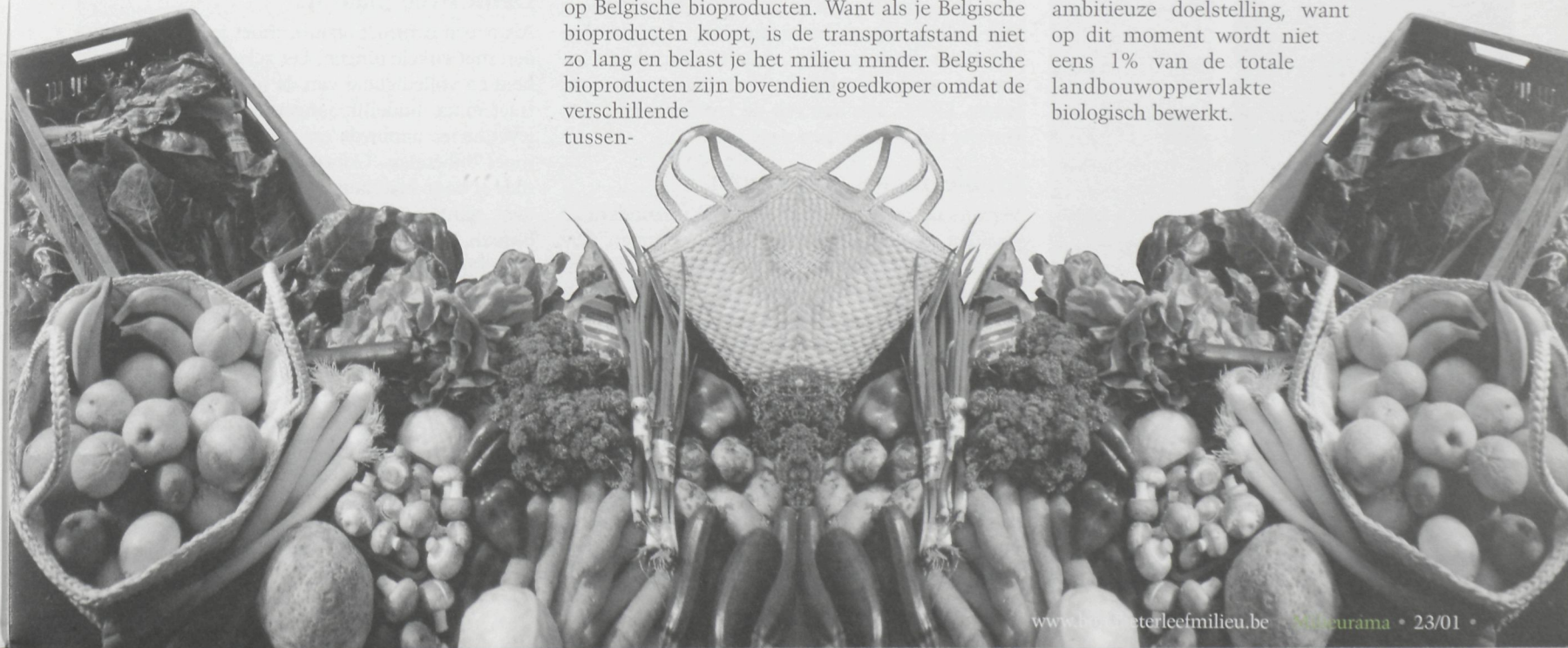

Tijdens de Week van de Biologische Landbouw staan allerlei activiteiten op het programma. Hoogtepunt van de Week zijn opendeurdagen bij bioboerderijen en verwerkende bedrijven. Het grote publiek kan kennismaken met allerlei technieken en productiemethodes in de biologische landbouw en traditionele landbouwers kunnen hun biologisch werkende collega's aan het werk zien.

Met het thema Bio dicht bij huis ligt de nadruk op Belgische bioproducten. Want als je Belgische bioproducten koopt, is de transportafstand niet zo lang en belast je het milieu minder. Belgische bioproducten zijn bovendien goedkoper omdat de verschillende tussen-

schakels in het distributieproces wegvallen. De bioweek is het jaarlijkse hoogtepunt van de '10 op 10-campagne'. Deze campagne is een initiatief van het Vlaams Platform voor de Biologische Landbouw, een samenwerkingsverband van meer dan 170 organisaties, bedrijven en lokale overheden.

Met de 10/10-campagne wil het Platform bereiken dat tegen 2010 in heel Vlaanderen 10% van de landbouw biologisch is. Een ambitieuze doelstelling, want op dit moment wordt niet eens 1% van de totale landbouwooppervlakte biologisch bewerkt.

VANAF 1 JULI KIEST IEDEREEN EIGEN STROOMLEVERANCIER

Vrijmaking elektriciteitsmarkt biedt kansen voor groener verbruik

Tekst: Dirk Knapen

"Kies niet voor de laagste eenheidsprijs, maar voor de laagste factuur voor uzelf en voor de maatschappij." Dat principe hanteert de campagne Stroomwissel, een initiatief van de Bond Beter Leefmilieu, Greenpeace en ODE-Vlaanderen, om de keuze voor een energieleverancier te bepalen. Zo willen de milieuorganisaties de bevolking helpen bewust te kiezen voor een meer duurzame energievoorziening.

Sommige leveranciers helpen hun klanten met het beperken van hun energieverbruik terwijl het comfort nog toeneemt. Daardoor kan de jaarlijkse factuur ondanks een hogere kilowattuurprijs lager uitvallen dan wanneer elektriciteit of aardgas betrokken wordt bij een leverancier met lagere eenheidsprijzen. Sommige leveranciers leveren elektriciteit of gas afkomstig van bronnen die minder schadelijke neveneffecten hebben.

Keuze maken

Voor het eind van deze maand, twee maanden voor de markt vrij wordt, sturen de huidige leveranciers al hun klanten een brief. Die kunnen vanaf 1 juli vrij een leverancier kiezen voor elektriciteit en aardgas. In die brief wordt meteen ook meegedeeld aan welke leverancier de klanten die zelf geen keuze maken, worden overgedragen. De verkoop en verdeling van elektriciteit en gas worden van elkaar gescheiden. Hiermee wil men voorkomen dat netwerkbeheerders bepaalde leveranciers zouden bevoordelen. De huidige leveranciers beheren vanaf 1 juli alleen nog de netten. Zij worden distributienetbeheerder en verzekeren de aansluitingen en de minimumleveringen. De verkoopafdelingen van de huidige leveranciers worden ondergebracht in afzonderlijke entiteiten. Die zullen elkaar concurreren. Anders dan voorheen kunnen alle energieverbruikers nu energie aankopen bij de leverancier van hun keuze. Het is aan hen om de leverancier te zoeken die het best bij hen past.

Probleemloos veranderen

Vermits de netbeheerders, tenzij in uitzonderlijke gevallen, geen energie meer mogen verkopen, vervallen op 1 juli 2003 alle contracten. Consumenten die een andere leverancier willen dan degene die hun huidige leverancier voorstelt, kunnen voor 30 mei een contract afsluiten met hun gekozen leverancier. Klanten die geen keuze maken worden door de netbeheerders toegewezen aan de standaardleveranciers van de netbeheerders. Het contract is er dan een van onbepaalde duur, onder de standaard leveringsvoorwaarden. Dit houdt een opzegtermijn van een maand in. Voor residentiële verbruikers die later alsnog van leverancier willen veranderen geldt deze opzegtermijn vanaf de datum van schriftelijke opzegging.

Veranderen van leverancier is in principe eenvoudig. De klant sluit een contract af met de leverancier van zijn keuze. Die neemt contact op met de huidige leverancier en regelt de overdracht. De nieuwe leverancier krijgt van de netbeheerder de gegevens van de aansluiting: het identificatienummer van de aansluiting, naam en adresgegevens, het type aansluiting, de tellereigenschappen: dag/nacht registratie, afleeswijze (impulsgever, afstandsaflezing, ...). Indien mogelijk wordt ook merk en typenummer van de meter doorgegeven. Geeft de klant daar zijn toelating voor, dan krijgt de nieuwe leverancier ook de historische verbruiksgegevens en het afnameprofiel.

Doordachte beslissing

Na verloop van de opzegtermijn krijgt de klant een afrekening van zijn oorspronkelijke leverancier. Van dan af stuurt de nieuwe leverancier de facturen. In de contracten is het niet altijd even duidelijk wie de eindverantwoordelijkheid draagt. Het is ons al opgevallen dat in sommige contracten zelfs onduidelijkheid blijft bestaan tussen het contract zelf en de algemene leveringsvoorwaarden.

Maar hoe neem je dan een doordachte beslissing? Correcte informatie vinden over de verschillende markspelers is allesbehalve gemakkelijk. De leveranciers maken zelf publiciteit en proberen klanten te lokken...

Voor objectieve informatie kan je terecht op de websites van de Vlaamse Reguleringinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG). Daar vind je ook een lijst met alle erkende leveranciers met hun contactgegevens. Greenpeace heeft zelfs een rangschikking gemaakt van de leveranciers van elektriciteit volgens hun milieuvriendelijkheid. Beide lijsten vind je hieronder.

Denk twee maal na

Als je een contract afsluit, moet je rekening houden met enkele dingen. Let zeker op de duidelijkheid en volledigheid van de informatie. Het contract moet duidelijk aangeven welke diensten de leverancier aanbiedt en voor welke diensten je moet bijbetalen. Controleer ook of er een nummer is voor klachten en informatie. Voor vragen over aansluiting, storingen of onderbrekingen blijven de distributienetbeheerders het aanspreekpunt.

Bij de keuze voor een bepaalde leverancier is de prijs per eenheid natuurlijk van belang, maar wat de klant uiteindelijk moet betalen, geeft de doorslag. Leveranciers kunnen helpen om de factuur te verlagen door advies over rationeel energieverbruik. Zo moet de klant uiteindelijk minder betalen, zelfs al betaalt hij meer per uur elektriciteit. BBL-ODE-Greenpeace pleiten daarom voor de laagste factuur als beoordelingscriterium.

De informatie over de productiemix van de verschillende leveranciers geeft ook een indicatie van de maatschappelijke kosten verbonden aan

De leveranciers van elektriciteit en aardgas die volgens de website van de VREG op 31 maart over een leveringsvergunning beschikten

Leveranciers	Adres	Contact	Geleverde producten
EBEM	Markt 1 2330 Merksplas	tel. 014/63.94.68 fax 014/63.94.61 info@ebem.be www.ebem.be stijn.lenaerts@ebem.be contactpersoon: Stijn Lenaerts	Elektriciteit
Ecopower cvba	Statiestraat 164e 2600 Berchem	tel. 03/287.37.79 fax 03/287.37.79 info@ecopower.be www.ecopower.be contactpersoon: Dirk Vansintjan	Elektriciteit
EDF	Koningstraat 55 Bus 16 1000 Brussel	tel. 02/214.01.50 fax 02/223.25.73 contact@edf-benelux.com www.edfgroup.be	Elektriciteit
Electrabel Customer Solutions NV	Regentlaan 8 1000 Brussel	tel. 078/35.33.33 www.electrabel.be	Elektriciteit en gas
Luminus NV Klantendienst	Gouverneur Verwilgensingel 32 3500 Hasselt	tel. 078/15.02.10 fax 078/15.02.11 info@luminus.be www.luminus.be	Elektriciteit en gas
Nuon Belgium NV	Medialaan 34 1800 Vilvoorde	tel. 070/22.52.35 fax 070/22.40.03 info@nuon.be www.nuon.be	Elektriciteit en gas

Bron: VREG, Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt, www.vreg.be

de stroom. Consumenten die kiezen voor leveranciers die 'groene' stroom verkopen, helpen de maatschappelijke last van het energieverbruik te verlagen. De productiemix voor elektriciteit is sinds juli 2002 verplicht te vinden op elke factuur.

Opzeg

Een ander belangrijk gegeven bij de keuze van een

leverancier is de ruimte die een contract laat om het te beëindigen. Ook de duur van het contract is van belang. In de prille vrije markt kunnen de prijzen, productiemix, investeringsbeleid en dienstverlening snel wijzigen. Daarom zijn kortlopende contracten en contracten met korte opzegtermijn in dit stadium interessant. Zo kunnen klanten flexibeler op marktwijzigingen inspelen.

Een langer lopend contract met een groene energieleverancier, maar nog steeds met een redelijke opzegtermijn, is het overwegen waard. De groene leveranciers krijgen zo zekerheid dat ze hun investeringen kunnen terugverdienen. Uiteraard zijn ook de betalingsmodaliteiten belangrijk. Tot slot is het verstandig de algemene voorwaarden te lezen. Sommige leveranciers dekken zich wel bijzonder goed in tegen mogelijke veranderingen op de markt en behouden zich het recht voor supplementen door te rekenen zonder daarover de klanten in te lichten.

Kansen

De vrijmaking van de energiemarkt houdt risico's en kansen in. Met de hulp en inzet van de kleine verbruikers kunnen we de risico's beperken en de kansen optimaal benutten om versneld tot een duurzame energievoorziening te komen. Uitstappen uit de kernenergie, het klimaat beschermen, de rationele omgang met energie en de productie van energie op basis van hernieuwbare bronnen bevorderen, meer dan ooit is iedere consument daar mee voor verantwoordelijk.

Greenpeace rangschikte in januari de toen erkende leveranciers op hun milieuvriendelijkheid

	Energiemix	Investeringsbeleid	Energie-service	Totale score
Ecopower	++	++	+	175
Wattplus groen	++	+/-	+/-	100
EBEM-electriciteits-Bedrijf Merksplas	+/-	+	++	75
Nuon	+/-	+/-	+	25
REMU	+/-	+/-	+	25
Luminus	-	+/-	++	0
Wattplus	+/-	+/-	+/-	0
SPE	+/-	--	+/-	-50
TotalFinaElf	-	+/-	+/-	-50
Electrabel Customer Solutions	--	--	+	-125
E.ON Belgium NV	--	--	+/-	-150
RWE	--	--	+/-	-150
EDF	--	--	--	-200

De rangschikking gebeurde op basis van een puntensysteem aan de hand van drie criteria: de productiemix, het investeringsbeleid en de dienstverlening. Nadere toelichting vind je op www.greenpeace.be/energie

Meer informatie: Dirk Knapen - 02 282 17 44, dirk.knapen@bblv.be en Mike Desmet, 02 282 17 35, mike.desmet@bblv.be
www.greenpeace.be/energie of 0800 20 600
www.vreg.be (Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en de Gasmarkt)
 Vanaf 1 mei: www.stroomwissel.be
 door BBL, Greenpeace en ODE-Vlaanderen

Financieel Actie Netwerk wil herverdeling en duurzame ontwikkeling via rechtvaardige belastingen

Tekst: Saar Van Hauwermeiren

Enkele weken geleden hielden 11.11.11, ABVV, ACV, ATTAC Vlaanderen, Bond Beter Leefmilieu, Broederlijk Delen, Netwerk Vlaanderen, VODO en Oxfam Wereldwinkels het Financieel Actie Netwerk (FAN) boven de doopvont. Dat netwerk van organisaties gaat de krachten bundelen om het geld te herverdelen via een rechtvaardige fiscaliteit. De mascotte en het logo van het netwerk is een bij. Wat heeft een bij met fiscaliteit te maken?

Een bij zuigt de bloem niet uit. Integendeel: ze verspreidt het stuifmeel om de bloemenpracht breder uit te dragen. Op dezelfde wijze kunnen belastingen zorgen voor een rechtvaardige verdeling van de welvaart en voor een duurzame ontwikkeling. De bij is een werker en ze moet leven van haar arbeid. Ze is solidair, werkt samen met de anderen en ze leeft in groep. En de bij is bovendien nuttig voor het milieu.

Minder belasting op arbeid, meer op kapitaal en energie

Voor FAN is het duidelijk dat er een onevenwicht is in de belastingdruk. De belastingdruk op arbeid is te hoog, die op kapitaal, energie en milieugebruik te laag. FAN heeft een hele waslijst van maatregelen, netjes per thema gerang-

schikt: invoering van een vermogensbelasting voor de hoogste inkomens, belasting op financiële speculatie, kwijtschelding van de schuldenlast voor de arme landen, aanpak van fiscale paradijzen, het belasten van energieverspilling en het vergroenen van de fiscaliteit ... Uit de vele eisen van FAN schuift het netwerk vier prioriteiten naar voor, die de basis vormen voor de campagne en acties.

Tobintaks

Een eerste prioriteit is het opheffen van het bankgeheim en het invoeren van een vermogenskader. Zo wil FAN tot een vermogensbelasting voor de hoogste inkomens komen. FAN pleit ook voor geharmoniseerde Europese minimumniveaus voor de vennootschapsbelasting, om zo de

onrechtvaardige concurrentie op basis van de belastingregimes weg te nemen. Als derde prioriteit wil FAN fiscale maatregelen om de kloof tussen arm en rijk te dichten o.m. door een belasting op financiële speculatie. Als de speculanten op een zelfde moment beslissen om een munt te verkopen, kan de waarde van die munt op enkele uren tijd gekelderde worden. Zo kan de financiële speculatie de economie van een heel land lam leggen. Financiële speculatie maakt de kloof tussen arm en rijk alleen maar groter. De mensen die toevallig geboren zijn in een derdewereldland zijn hiervan het eerste slachtoffer. FAN houdt daarom een pleidooi voor het invoeren van de Tobintaks. Een taks van slechts 0,01 % kan financiële crisissen helpen voorkomen én zou op wereldvlak jaarlijks ruim 50 miljard dollar opbrengen. Dat is méér dan voldoende om te zorgen voor voedsel, onderwijs en gezondheidszorg voor iedereen. Een deel van de opbrengst belandt in één grote pot en wordt door een internationale organisatie op een eerlijke manier verdeeld. Een wetsvoorstel hierover lag op 31 maart 2003 eindelijk ter stemming in de Commissie Financiën van de Kamer, maar werd door de liberalen gesaboteerd. Daardoor komt er voor het einde van deze legislatuur niets meer in huis van de Tobintaks en wordt hij eens te meer op de lange baan geschoven.

Fiscaliteit vergroenen

Een vierde belangrijke eis van FAN is de vergroening van de fiscaliteit. Natuurlijke hulpbronnen of grondstoffen worden nog te veel beschouwd als overvloedig beschikbaar en gratis. De kost aan het milieu wordt meestal doorgeschoven naar de overheid, zeg maar de algemene belastingbetaler, naar andere landen of naar toekomstige generaties. Een recente studie berekende voor een aantal beursgenoteerde bedrijven dat, indien ze volledig zouden opdraaien voor de kosten die ze veroorzaken aan het milieu (zoals uitputting van grondstoffen, verontreiniging en afval) ze met verlies zouden werken. Dergelijke bedrijven maken dus winst door het afwentelen van kosten op de samenleving. Een concurrentievoordeel opbouwen door afwenteling van kosten op de samenleving en het milieu moet ontmoedigd worden willen we morgen nog een leefbare wereld hebben. Maar we belasten juist wat goed is voor onze maatschappij, namelijk arbeid, terwijl wat nadelig is voor de maatschappij onbelast wordt gelaten. Zo blijven energieverspilling en uitputting van het milieu quasi onbelast en kunnen ze zelfs van fiscale aftrekken genieten. Een vergroening van het belastingstelsel moet er voor zorgen dat milieuschadelijke activiteiten fiscaal ontmoedigd worden en dat tegelijk milieuvriendelijk gedrag gestimuleerd wordt. Dat kan door in eer-

ste instantie milieuvervuilende en verspillende economische activiteiten te onderwerpen aan belastingen. Tegelijkertijd moeten fiscale voordelen voor milieuvervuilende producten worden afgebouwd en moet milieuvriendelijke productie beloond worden. FAN stelt een heel aantal concrete maatregelen voor (zie kader).

Politiek debat

In maart organiseerde FAN een verkiezingsdebat met vertegenwoordigers van verschillende politieke partijen. Inge Vervotte (CD&V), Robert Voorhamme (SP.a), Rudy Reynaert (AGALEV) en Ludo Van Campenhout (VLD) kregen drie eisen rond vergroening van de fiscaliteit voorgelegd. Een eerste eis betrof een belasting op energie in België ten minste op het niveau van onze drie belangrijkste handelspartners: Duitsland, Frankrijk en Nederland. Een tweede eis was de invoering van een kilometerheffing op vrachtwagens, waarbij niet alleen rekening wordt gehouden met de milieukarakteristieken van het voertuig, maar ook met het tijdstip en de plaats waarop het rijdt. En ten slotte het afschaffen van de fiscale aftrekbaarheid voor bedrijfswagens die niet voldoen aan de Euro 4 norm en die een te hoge CO₂-uitstoot hebben.

De CO₂-taks komt niet voor in het verkiezingsprogramma van de CD&V, maar de partij heeft er geen bezwaar tegen. CD&V werkt aan een voor-

stel van een kilometerheffing. Om de hoogte van de heffing te bepalen, houdt men rekening met het tijdstip waarop men rijdt, de plaats waar men rijdt en het type wagen.

AGALEV is voor een CO₂-energietaks en voor een kilometerheffing. Tevens wil de partij de fiscale aftrekbaarheid voor bedrijfswagens afschaffen.

VLD is voor een 'intelligente' CO₂-taks. Dat wil zeggen dat deze taks in eerste instantie het gedrag van de vervuilers moet omvormen. VLD gaat ook akkoord dat belastingen op het autobezit naar beneden moeten en die op het gebruik moeten stijgen. Net zoals de CD&V gaat ook de VLD akkoord met de invoering van een gedifferentieerde kilometerheffing.

Volgens de SP-a kan er inzake de vergroening van de fiscaliteit alleen vooruitgang worden geboekt wanneer men de discussie rond het al dan niet regionaliseren van een aantal bevoegdheden rond fiscaliteit niet verder uit de weg blijft gaan. Zo zou een kilometerheffing een regionale materie moeten worden. Binnen de SP-a is er een consensus dat belastingen op het autobezit naar beneden moeten en die op het gebruik moeten stijgen. Men ondersteunt ook het idee van een CO₂-energietaks, maar acht ook een systeem van energieprestatienormen en energielabels voor woningen noodzakelijk om de eigenaars (verhuurders) van woningen tot energiebesparing aan te zetten.

Meer informatie over FAN, de platformtekst van het netwerk en fiches per thema: www.bondbeterleefmilieu.be

Eisen van FAN rond vergroening van de fiscaliteit

- Uitvoeren van de fiscale maatregelen uit het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling als minimumeis

- Verhogen van het niveau van de belasting op energie in België ten minste op het niveau van onze drie belangrijkste handelspartners Duitsland, Frankrijk en Nederland.

- De heffing op elektriciteitsstroom door het hoogspanningsnet optrekken en differentiëren naargelang de koolstofintensiteit van de energiebron. Stroom afkomstig van bruinkoolcentrales moet steeds aan het hoogste tarief belast worden. Ook stroom uit nucleaire centrales omwille van het niet duurzame karakter van deze energiebron. Stroom afkomstig uit hernieuwbare bronnen moet onbelast blijven. Hiervoor is volledige ontsluiting van informatie nodig. Waar de retraceerbaarheid van de stroom niet mogelijk is dient het hoogste tarief toegepast te worden. De differentiëring moet leiden tot een stimulant voor groene stroom en voor decentraal geproduceerde stroom via kleinschalige warmtekrachtkoppeling (WKK.). Door de stroom door het hoogspanningsnet als aangrijpingspunt te nemen van de belasting krijgt deze WKK een concurrentieel voordeel. De opbrengsten moeten gebruikt worden voor de financiering van REG-maatregelen en de promotie van milieuvriendelijke investeringen.

- Het invoeren van een kilometerheffing voor vrachtwagenverkeer. De kilometerheffing moet gedifferentieerd worden naar tijdstip, plaats en milieukarakteristieken van het voertuig. België moet aansluiten bij het Duits systeem van kilometerheffing ter vervanging van het bestaande autowegenvignet. Door de kilometerheffing kunnen ook de externe kosten van het transitverkeer door België deels worden opgevangen. Deze maatregel moet worden ingevoerd in een pakket, samen met begeleidende maatregelen. Daarbij moet ook aandacht gaan naar het ver-

mijden van het doorrekenen van extra kosten aan de consument.

- Het onderzoeken van de haalbaarheid van het invoeren van een kilometerheffing voor personenvervoer. De technologische haalbaarheid moet onderzocht worden alsook de maatschappelijke effecten op milieu, verkeersveiligheid en sociaal vlak. Dit in het kader van een globaal mobiliteitsbeleid waarbij het openbaar vervoer wordt versterkt en bedrijfsvervoerplanen worden aangemoedigd.

- Fiscaal aanmoedigen van groene/ethische beleggingen via verminderen van de personenbelastingen. Deze maatregel staat ook in de sociaal-economische prioriteitennota 2002-2003: "het creëren van fiscale voordelen voor ethische beleggingen voor duurzame investeringen, voor sparen op duurzame spaarrekeningen en beleggingsfondsen". Het stimuleren van ethische beleggingsfondsen vormt ook een element uit het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling (2000-2004).

- Verhoging van de fiscale aftrek voor energiebesparende investeringen in bedrijven. De wetgeving voorziet binnen de vennootschapsbelasting de toekenning van een investeringsaftrek. Die stemt overeen met een bepaald percentage van de gemaakte investering, waarbij de som wordt afgetrokken van de belastbare winst van de vennootschap. Energiebesparende investeringen behoren onder meer tot de investeringen die genieten van de verhoogde aftrek van 13,5% (in plaats van 3,5% voor gewone investeringen). Maar dit percentage blijkt ontoereikend om bedrijven werkelijk aan te moedigen om het energiebesparingspotentieel van bepaalde investeringen te exploiteren. Dit percentage zou bijgevolg opgetrokken moeten worden.

- Afschaffen van de fiscale aftrekbaarheid voor bedrijfswagens die niet voldoen aan de Euro 4 norm en die een CO₂-uitstoot hebben van meer

dan 130 g/km, in het kader van de herziening van de vennootschapsbelasting.

- Afbouwen van milieuschadelijke subsidies en heroriëntering naar subsidies die milieuvriendelijk gedrag stimuleren. Slechts 0,1% van de uitgekeerde subsidies in ons land gaan naar milieubeschermdende maatregelen. Dat is zowat 55 keer lager dan het Europees gemiddelde. Dat blijkt uit het rapport van de Europese Commissie (2002) 'Integrating Environmental protection and Sustainable Development into Internal Market aspects of Competitiveness'. Ondertussen gaan enorme bedragen naar het in stand houden van investeringen met een milieuschadelijke impact. Er is dus dringend nood aan een heroriëntering van onze subsidies in duurzame richting.

Europees

- Een meer ambitieuze Europese energiefiscaliteit in de toekomst. De ECOFIN-Raad bereikte in maart 2003 een politiek akkoord, maar de ontwerprichtlijn werd sterk uitgehold (uitzonderingen, lagere tarieven dan in het oorspronkelijke voorstel)

- Pleidooi voor een herziening van de BTW-Richtlijn, zodat de mogelijkheid aan de lidstaten geboden wordt om een groene BTW-differentiatie door te voeren (lagere BTW-tarieven voor producten met Europees ecolabel, biologische producten ...). Om de staatsinkomsten te verzekeren moet de BTW-differentiatie op een budgetneutrale wijze doorgevoerd worden.

- Aansluiten bij de campagne van het Europees Milieubureau: pleidooi voor enerzijds een verschuiving met 10% in de belastingbasis van arbeid naar milieufuncties tegen 2010, anderzijds het afbouwen tegen 2005 van alle directe en indirecte subsidies (fiscale aftrekposten en vrijstellingen) die leiden tot milieuonvriendelijke productieprocessen.

13DE DAG VAN DE AARDE IN HET TEKEN VAN TRAGE WEGEN

Trage wegen verdwijnen snel

Het Vlaamse land ligt bezaaid met trage wegen: verbindingen voor niet-gemotoriseerd verkeer zoals veldwegen, kerkwegels, jaagpaden, vroegere treinbeddingen, holle wegen, bospaden ... Veel van die trage wegen zijn in het verleden reeds verdwenen of dreigen in de toekomst te verdwijnen. En dat is jammer, want al hebben ze hun vroegere functie vaak grotendeels verloren, de toekomst heeft voor hen beslist een nieuwe functie in petto. Daarom zijn die trage wegen ook het thema van de 13de Dag van de Aarde.

Tekst: Eric Grietens

Natuurontwikkeling

Ten derde zijn trage wegen, zeker in Vlaanderen, ook belangrijk voor natuurontwikkeling. In het dichtbebouwde Vlaanderen zijn de overgebleven natuurgebieden klein en sterk versnipperd. Trage wegen zorgen voor een ecologische verbinding tussen natuurgebieden, waardoor tal van planten en dieren zich kunnen verspreiden over een groter gebied. Daarnaast zijn trage wegen een biotoop voor verschillende planten en insecten. Trage wegen kunnen ten slotte ook gebruikt worden als veilige verbindingen voor zachte weggebruikers. Zo kunnen ze, zeker voor korte afstanden, schoolgaande kinderen een alternatieve en verkeersveilige route bieden.

Buurtwegen en erfdienstbaarheden

Het juridisch statuut van trage wegen is zeer divers. De meesten vallen onder de noemer 'buurtwegen', zoals voorzien in de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen. Deze buurtwegen zijn aangeduid op de 'atlassen der buurtwegen', die ter inzage liggen bij gemeente- en provinciebesturen. De atlassen werden in de periode 1842-1845 per gemeente opgemaakt. Elke buurtweg kreeg een nummer, eveneens per gemeente. Latere wijzigingen aan buurtwegen werden echter niet op de oorspronkelijke kaarten aangeduid, maar wel op aparte leggers of in aparte gemeenteraadsbesluiten. Daardoor geven de Atlassen der Buurtwegen niet altijd de actuele toestand van de buurtwegen weer. De kaartbladen zijn vaak ook in slechte staat en moeilijk leesbaar (vouwen, verbleekte inkt ...). Om een zicht te krijgen op alle ingeschreven buurtwegen in een gemeente, moet men dus meestal heel wat plannen en besluiten raadplegen.

Sommige trage wegen zijn in feite 'erfdienstbaarheden van doorgang' en zijn bijgevolg niet in de atlas opgenomen. Meestal leiden deze wegen naar achterliggende percelen. En er zijn zelfs trage wegen die onder geen enkel juridisch statuut vallen. Vaak zijn het spontaan gegroeide verbindingen tussen andere buurtwegen.

Afgesloten, ingepalmd en omgeploegd

Het gebeurt helaas nog te vaak dat buurtwegen of publiekrechtelijke erfdienstbaarheden illegaal worden afgesloten, ingepalmd of omgeploegd. Individuele burgers, verenigingen of gemeentebesturen kunnen zelf stappen ondernemen om wederrechtelijk afgesloten of ingepalmd buurtwegen weer open te krijgen.

Wie de toegankelijkheid van een sedert lang afgesloten, ingepalmd of verdwenen buurtweg wil herstellen, moet het openbaar karakter ervan of minstens het bestaan van een recht op doorgang actief bewijzen. Inschrijving in de Atlas der Buurtwegen levert een afdoende bewijs.

Om een toekomstgericht beleid te ontwikkelen is een eenvoudige definitie van een 'trage weg' nodig, die rekening houdt met zowel de huidige

Veldwegen verdwijnen door de aanleg van nieuwe verkavelingen of industrieterreinen. Of ze worden verhard en ingeschakeld in het autowegenet. Landbouwers ploegen ze om of aanpalende eigenaars sluiten ze (onrechtmatig) af. Ook een schrijnend gebrek aan onderhoud wordt veel trage wegen fataal. En dat is een spijtige zaak. Heel wat trage wegen worden vandaag immers gebruikt als wandel-, fiets- of ruiterspad. Trage wegen hebben bovendien een belangrijke cultuurhistorische waarde. Bijna alle trage wegen zijn historische verbindingen. De geschiedenis van sommige veld- of kerkwegels gaat zelfs terug tot in de Romeinse tijd! Trage wegen verbonden vroeger dorpskernen (kerkwegels) of landbouwpercelen (karrensporen). Veel jaag- en dijkpaden op oeverstroken werden tot voor kort nog gebruikt om boten te slepen. Ook beddingen van in onbruik geraakte treinverbindingen lenen zich perfect tot trage weg. Als al die trage wegen verdwijnen, gaat een belangrijk cultuurhistorisch patrimonium verloren.

Het recreatief gebruik is één van de nieuwe functies voor trage wegen (veldwegen, dijken, erfdienstbaarheden, kerkwegen, oude spoorbeddingen ...) die vaak al eeuwen bestaan.

Dag van de Aarde – zondag 27 april 2003 Leve de trage wegen

Op zondag 27 april organiseren Bond Beter Leefmilieu (BBL) en tientallen natuur- en milieuverenigingen voor de dertiende keer de Dag van de Aarde. Samen met duizenden anderen kan je een keuze maken uit meer dan 115 activiteiten in heel Vlaanderen. Je wil je plaatselijke natuurvereniging beter leren kennen? Je bent benieuwd naar de trage wegen in je buurt? Je bent wel te vinden voor een stevige wandeling, een protestactie of een fietstocht? Neem dan deel aan de Dag van de Aarde!

Surf naar www.bondbeterleefmilieu.be/dvda en ontdek in jouw buurt de activiteit van je keuze. Op de website vind je naast de activiteitenoverzicht ook meer uitleg over het jaarthema trage wegen en de Dag van de Aarde. Of blader in het campagnemagazine naar pagina 12, doe mee aan de wedstrijd 'trage wegen' en win één van de 85 wandel- en fietsprijzen!

toestand als de mogelijke toekomstige functies van de wegen. Een mogelijke definitie is: "alle openbare wegen en publiekrechtelijke erfdienstbaarheden van doorgang die uitsluitend of grotendeels gebruikt worden door niet-gemotoriseerd verkeer en als dusdanig een rol (kunnen) spelen voor zachte mobiliteit, duurzame recreatie, landbouw, natuurontwikkeling en/of landschapsbeleving".

Nieuwe behoeften

Ook moeten de Atlanten der Buurtwegen geactualiseerd en gedigitaliseerd worden. Hiervoor moet de reële toestand van de wegen nagegaan worden. Om minder enthousiaste gemeentebesturen aan te moedigen, kan men dit werk toevertrouwen aan de provincies of het Vlaams Gewest. Aanvullend moet ook een inventaris worden opgemaakt van trage wegen die niet onder de buurtwegen vallen – jaagpaden, vroegere trein- en trambeddingen, publiekrechtelijke erfdienstbaarheden ...

Door de maatschappelijke evolutie kunnen oude voet- en landwegen nieuwe behoeften en functies invullen. De resterende trage wegen behouden, verdwenen wegen herstellen en eventueel nieuwe wegen creëren, wordt mogelijk als trage wegen opnieuw meer functies gaan vervullen. Het is dus essentieel dat onderzoek gebeurt naar de behoeften die deze wegen in het Vlaanderen van nu en van de nabije toekomst kunnen vervullen. Anderzijds is het ook duidelijk dat sommige trage wegen geen functie meer vervullen en beter afgeschaft worden.

Prioriteiten

Om te bepalen welke trage wegen behouden, verplaatst of afgeschaft moeten worden, wordt best een prioriteitenlijst opgemaakt. Mogelijke criteria hiervoor zijn de inschakeling in een fietsnetwerk, de opname in een bewegwijzerde fiets- of wandelroute, of de noodzaak van een veilige verbinding voor voetgangers en/of fietsers tussen woonkernen onderling of tussen een woonkern en een belangrijke openbare bestemming (zoals

een station of een school), potenties voor natuurverbinding (bijvoorbeeld tussen twee natuurgebieden), mogelijkheden voor landschapsontwikkeling (bomenrijen, hagen) ...

Het gebruik van trage wegen hangt echter niet alleen af van het bestaan van een behoefte. Ook de globale inkadering speelt een rol. Regelmatig onderhoud, de juiste wegverharding en bewegwijzering, het omgevend landschap en bezienswaardigheden, de aankleding met groenpartijen, recreatiemeubilair en infoborden kunnen een route aantrekkelijker maken.

Netwerk

Om het gebruik van geherwaardeerde trage wegen te verzekeren, lijkt het netwerkconcept het meest aangewezen. Een netwerk versterkt de fysieke herkenbaarheid van de trage wegen en het verhoogt de functionaliteit: de wegen leiden ergens naar toe, en vandaar weer elders heen. Een

netwerk vervult ook andere noden dan het puur recreatieve: zo worden tracés die toeristisch minder interessant zijn maar wel belangrijk voor de zachte mobiliteit, opgenomen in het netwerk. Het netwerk kan ten slotte door zijn uniformiteit (weginrichting, bewegwijzering, aankleding) en promotie een sterke identiteit uitbouwen, wat het gebruik bevordert.

De toenemende behoefte aan recreatie, zachte mobiliteit, natuurontwikkeling, landschapsbeleving ... heeft het aantal gebruikers van het resterende trage wegen-net sterk verhoogd. Daarbij blijken diverse vormen van recreatie niet per definitie compatibel. Wandelaars komen soms in conflict met wielertoeristen, alle-terrein-fietsers of ruiters. Natuurontwikkeling is niet gediend met teveel wandelaars of fietsers, en al helemaal niet met motorcrossers. Bij het formuleren van normen voor het inrichten van oude en nieuwe trage wegen dient men te bepalen welke doelgroep(en) waar wenselijk is (zijn). De verharding van de weg, de breedte, de bewegwijzering en de aankleding zullen daarbij verschillen naargelang de beoogde doelgroep.

EEN NIEUWE CAMPAGNE VAN HET NETWERK BEWUST VERBRUIKEN VOOR EEN MENS- EN MILIEUVRIENDELIJKE SLAAPKAMERINRICHTING

Kies Wakker, Slaap Lekker

Worden jouw zwoele zomernachten ook gestoord door vervelende zoemgeluiden, ben je het kinderbehang met vliegtuigjes beu en zoek je een milieuvriendelijk alternatief of wordt jouw gezin groter en moet je de zolderkamer ombouwen tot een kinderslaapkamer? Dat zijn enkele van de vragen die in de nieuwe campagne Kies Wakker, Slaap Lekker van het Netwerk Bewust Verbruiken vzw (NBV) een gezonde, mens- & milieuvriendelijke manier oplossing krijgen.

Tekst: Tineke Van Engeland (NBV)

Het Netwerk Bewust Verbruiken (NBV) is een informatie- en actienetwerk van meer dan 35 organisaties dat mens- en milieuvriendelijk koopgedrag wil stimuleren. Dit doet het NBV door middel van gezamenlijke acties, ondersteuning van elkanders initiatieven en informatie-uitwisseling. Via de jaarlijkse campagne rond een specifiek consumententhema laat het NBV aan de hand van praktische voorbeelden zien wat je als consument kan doen.

Welterusten

De laatste jaren zijn de artikels rond gezondheid en milieuzorg niet meer te tellen. Ook problemen als kinderarbeid en de slechte arbeidsomstandigheden in de kledingindustrie zijn ons niet onbekend. Als consument beseffen we te weinig dat we hierin zelf verandering kunnen brengen, ook in de slaapkamer. Met een portie productinformatie, een rist praktische tips en een lijstje met verkooppunten helpt de gratis brochure Kies Wakker, Slaap Lekker, je een gezonde en ecologisch en sociaal verantwoorde keuze te maken. In de brochure kom je meer te weten over de grondstoffen van je matras, dekbed en hoofdkussen. Je krijgt informatie over gezonde en ecologische meubels en over eerlijke kledij en interieurtextiel. Ook diverse muurbekledingen worden met elkaar vergeleken en op hun milieuvriendelijkheid beoordeeld. Je vindt er meer informatie over diverse milieulabels voor vloerbekleding en er wordt in uitgelegd hoe je ongedierte kan voorkomen. Verder geeft de brochure talloze tips om een gezonde nachtrust te bevorderen. De brochure kan je ook van de NBV-webstek plukken.

Bewuste slaapkamers in beeld

Om mensen aan te moedigen lanceert het NBV een wedstrijd voor de Uitgeslapen Consument. Het NBV geeft zelf alvast het goede voorbeeld door op verschillende plaatsen in Vlaanderen slaapkamers tentoon te stellen. Zo kan je een aantal van de tips met eigen ogen gaan bekijken. Op 15 maart 2003, Werelddag van de Rechten van de Consument, startte het NBV de campagne Kies Wakker, Slaap Lekker met een ludiek ontbijt op bed. In een wedstrijd waarbij in kringwin-

Meer informatie

Wens je een brochure te bestellen of te downloaden of wil je meer informatie over de campagne en de wedstrijd dan kan dit op www.bewustverbruiken.org of via Netwerk Bewust Verbruiken, Uitbreidingstraat 392C, 2600 Berchem, tel. 03 287.80.67, fax 03 281.74.76, info@bewustverbruiken.org. Deelname aan de wedstrijd kan door een brief of fax te sturen naar bovenstaand adres of via wedstrijd@bewustverbruiken.org

10 Tips voor de Uitgeslapen Consument

Voor gezonder, milieu- en mensvriendelijker slapen

TIP 1: Kies voor materiaal uit nagroeibare of hernieuwbare grondstoffen

Nagroeibare of hernieuwbare materialen zijn afkomstig van natuurlijke grondstoffen die bij goed beheer onuitputtelijk zijn. Bovendien zijn ze composteerbaar (wanneer ze niet chemisch behandeld zijn). Nagroeibare grondstoffen zijn wereldwijd lokaal beschikbaar en dragen zo bij tot zelfvoorziening. Daarom zijn nagroeibare producten meestal de eerste keuze. Voorbeelden zijn: hout uit duurzaam beheerde bossen, speltkaf, boekweit, hennep, kokos, sisal, natuurrubber... Ook katoen, wol en vlas zijn hernieuwbare materialen, maar je let er best op dat die uit de biologische teelt komen (zonder pesticiden, herbiciden en kunstmest).

TIP 2: Consuminderen, ook in de slaapkamer

Soms is het helemaal niet nodig grote aankopen te doen om je slaapkamer een ander uitzicht te geven. Zo kan je je oude houten vloer gewoon opschuren, waardoor die weer een nieuw leven krijgt. Misschien kan je gewoon de muren van je slaapkamer bloot laten. Geef slaapkamermeubeltjes een tweede kans. Soms volstaat het nieuwe handgrepen op de kast te plaatsen of het bed in een ander kleurtje steken. En een gat in je pyjama, herstel je zelf.

TIP 3: Kies voor stofvrije en ademende muurbekleding

Vermijd vinylbehang (gemaakt op basis van PVC) of behang van andere kunststoffen. Die trekken meer stof aan dan papieren behang. Ook textielbehang (natuurlijk of synthetisch) is gevoeliger voor stofophoping, net als structuurbehang. Bovendien kunnen er uit synthetische behangsoorten meer schadelijke substanties vrijkomen. In tegenstelling tot papieren behang, 'ademen' ze niet genoeg.

TIP 4: Hou muggen op een afstand met een muskietennet en/of een vliegenhor

Zo hoef je geen schadelijke pesticiden te gebruiken.

TIP 5: Je bed of nachtgoed uit de kringloopwinkel

Bij kringloopcentra staan het hergebruik en de levensduurverlenging van goederen centraal. Daarbij komt dat kringloopcentra zich engageren in sociale economie en in sociale werkgelegenheid. Een kringloopwinkel in jouw buurt? Koepel van Vlaamse Kringloopcentra, 03 281 03 30, www.kringloop.net

TIP 6: Draai de verwarming op de slaapkamer uit en verlucht goed

Te hoge temperaturen in de slaapkamer verminderen de kwaliteit van de slaap en drogen de ademhalingswegen uit. Je slaapkamer regelmatig verluchten, verbetert het binnenklimaat. Verlucht ook je matras en je dekbedovertrek om schimmelvorming en huisstofmijt te voorkomen.

TIP 7: Verwen je nachtlamp met een spaarlamp

Spaarlampen leveren een hoger rendement en hebben een langere levensduur dan gloeilampen.

TIP 8: Neem deel aan acties van de Schone Kleren Campagne (SKC)

Onze nachthemden worden vaak onder slechte arbeidsomstandigheden geproduceerd in Maquilas. Dit zijn bedrijven waar arbeid(st)ers tot 10 á 12 uur per dag werken, 7 dagen op 7, in menonwaardige omstandigheden en met weinig oog voor hygiëne. Vakbonden zijn meestal verboden.

Met consumentenacties bewerkt SKC de publieke opinie omtrent de schendingen van arbeidsrechten en oefent ze druk uit op kledingproducenten en distributeurs zodat die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen. Schone Kleren Campagne, tel. 02 246 36 81, www.schonekleren.be

TIP 9: Gebruik een opwindbare ringelwekker

Elektromagnetische velden kunnen je slaap verhinderen. Daarom plaats je een elektrische wekker best niet in de nabijheid van het hoofd. Beter nog is een opwindbare wekker. Die spaart ook nog energie.

TIP 10: Slaapkamertextiel uit eerlijke handel

Ga eens langs bij een wereldwinkel, de Fair Trade Organisatie (www.fairtrade.be) of Sjamma vzw (www.sjamma.be). Je kan er soms leuk nachtgoed, gordijnen, kussenovertrekken of beddengoed vinden waar producenten uit het Zuiden een leefbare prijs voor kregen.

kel SPIT (Heverlee) naar slaapkamerspulletjes moest worden gezocht, nam minister van Sociale Zaken Frank Vandenbroucke het op tegen Pascale Swinnen, de kabinetsmedewerkster die minister van Consumentenzaken Jef Tavernier vertegenwoordigde. De wedstrijd eindigde op een status quo, omdat beiden hoofdzakelijk voor producten uit nagroeibare of hernieuwbare materialen kozen (hout, riet, textiel). In een interview – met boterkoeken op bed – lichtten ze aan journalist Tom Gernaey (StuBru) toe hoe zij als consumenten stilstaan bij milieuvriendelijk behang, eerlijk beddengoed en matrassen die de nachtrust bevorderen.

CAMPAGNE ZET VLAMING WEER OP DE FIETS

Met Belgerinkel naar de Winkel

Met de meimaand in zicht worden de 'duurzame mobiliteit-mensen' altijd een beetje zenuwachtig.

Neen, niet omdat ze in de jaarlijkse Mariaprocessie meelopen, of moeten speechen op de socialistische 1 meivieringen. Maar wel omdat de fiets- en voetgangerscampagnes tijdens de Week van de Zachte Weggebruiker op volle toeren zullen draaien.

En dat is dit jaar niet anders. Want wie dezer dagen in de auto stapt om snel even een boodschap te doen, mist beslist de nieuwe hype:

'Met Belgerinkel naar de Winkel'! Deze campagne van Bond Beter Leefmilieu in het kader van de Week van de Zachte Weggebruiker is goed op weg om records te breken, misschien zelfs om in een trend om te slaan. Of vraagt u zich nu veeleer af: "De week van de wat?"

Meer dan vijftig jaar lang vond haast iedereen het normaal dat alles in het werk werd gesteld om autowegen aan te leggen en de inrichting van de ruimte uitsluitend op auto's af te stemmen. De auto stond symbool voor vrijheid, snelheid, rijkdom, succes, mooie vrouwen en al wat tof en goed was. We werden (en worden) door de auto aangetrokken als vliegen door stroop. Een auto

Tekst: Jan Verschooren

heeft zoveel sex-appeal dat we doof en blind zijn voor de duizenden doden en gewonden die er vallen onder de wielen van het beest, dat we onze ogen sluiten voor de lelijkheid die Vlaanderen ondertussen biedt met straten vol blik, dat we ons neerleggen bij het feit dat we overal en altijd het geluid van rijdende auto's horen en dat we als vliegen vallen aan hartinfarcten en andere kwalen omdat we te weinig bewegen.

Verslaving

Autorijden is dus veeleer een verslaving dan een rationele keuze. Dat maakt het ook zo lastig om opnieuw tot een handig gebruik van de auto te komen. Want de auto heeft nu eenmaal een hele hoop voordelen – zeker voor een wezen als de mens dat streeft naar de weg van de minste weerstand.

In ons gedrag bouwen we automatismen in om gemakkelijker door het leven te gaan. Dit heeft ook gevolgen voor ons mobiliteitsgedrag. We gaan namelijk steeds op dezelfde manier op pad als we dat gewend zijn. Wanneer we gisteren de auto gebruikten om naar het werk te rijden, dan doen we dat vandaag ook. En als we de auto voor het woon-werk verkeer gebruiken, dan doen we ook onze boodschappen met de auto. Zich verplaatsen wordt zo synoniem van rijden met de auto. Of voor anderen is dit de fiets, of de bus of de trein. Maar we gaan ons niet elke morgen het hoofd breken hoe we nu de verplaatsingen van de dag gaan maken. Neen, we denken daar helemaal niet over na. We gaan af op ons automatisme en dat is best handig.

Belgerinkel

Maar het vormt natuurlijk wel een probleem wanneer we om één of andere reden dit gedrag wensen te veranderen. En dat is net wat campa-

MET CLAXON GEDRUIS NAAR
HET GROOTWARENHUIS!

De actie 'Met Belgerinkel naar de Winkel' heeft een vrij eenvoudig concept. Wanneer je gemeente deelneemt aan de actie, heeft die ervoor gezorgd dat de winkeliers aan de klanten spaarkaarten bedelen. Telkens je op de fiets naar de winkel komt, krijg je van de handelaar een stempel op je kaart. De volle kaarten lever je in en op het eind van de actie worden daaruit de prijswinnaars getrokken. Je kan op je kaart ook suggesties doen voor een beter fietsbeleid in je gemeente of over knelpunten die je tegenkwam, zodat de gemeente inzicht krijgt in mogelijke problemen voor de fietsers.

Deze positieve actie, die in vele gemeenten gepaard gaat met extra fietsfeesten en evenementen, kreeg dit jaar de 'Shimano Cycling Concept Award'. Een Europese prijs uitgereikt door Shimano, de marktleider in fietsonderdelen, die projecten wil belonen die het fietsen aanmoedigen.

Ook UNIZO, de Unie van de Zelfstandige Handelaars, draagt de actie mee uit en ondersteunt ze volop. Zo voelen de winkeliers zich uiteraard nog meer aangesproken. De provincie Oost-Vlaanderen doet nog extra inspanningen om de actie te promoten.

Op zaterdag 10 mei van 14 uur tot 18 uur is er in Sint-Niklaas een groots fietsfeest met heel wat attracties en activiteiten. Daar gaat de actie 'Met Belgerinkel naar de Winkel' meteen ook officieel van start.

ges als 'Met Belgerinkel naar de Winkel' willen bewerkstelligen.

Ons mobiliteitsgedrag wordt vastgelegd op schakelmomenten. Wanneer we trouwen, gaan werken of van werk veranderen, gaan studeren ... Op die momenten moeten we echt nadenken over hoe en wat. Als je wat wil veranderen aan het mobiliteitsgedrag, moet je er ofwel op die

momenten bij zijn, ofwel moet je andere momenten creëren. Stakingen, weersomstandigheden, prijsstijgingen zijn immers ook allemaal zaken die onze automatische piloot kunnen doorbreken. En ook campagnes die onze aandacht trachten te trekken ...

De wortel

Met Belgerinkel naar de Winkel is zo'n positieve actie die ons – door eenvoudig een wortel (de te winnen prijzen) voor onze neus te hangen – verleidt om eens uit de auto en op de fiets te kruipen om om een brood of wat anders te gaan. Want een ander probleem is zoiets als onwetendheid en angst voor het onbekende. Er zijn bijvoorbeeld mensen die honderden kilometers op een renfiets afleggen, maar die de auto nemen om vijfhonderd meter verder naar de bakker te gaan. Zij kunnen zich niet voorstellen dat een fiets iets is waarmee je iets kan vervoeren. Door deze actie bestaat de kans dat daarover wordt nagedacht, en door de sociale druk die de campagne uitoefent, test men dit toch eens uit. En dan valt bij sommigen de euro ...

Er zijn er nu zelfs al een boel die hun auto ruilen voor een busabonnement en dit vervoer aanvullen met stappen en fietsen. Gezondheid, een betere bereikbaarheid, betere luchtkwaliteit, minder lawaai en zelfs ... tijdswinst is hun deel.

In Vlaanderen doen meer dan 90 gemeenten mee met de actie 'Met Belgerinkel naar de Winkel'. Spring mee op de fiets van zaterdag 10 mei tot eind juni en win mooie prijzen.

Zich verplaatsen is te vaak synoniem met auto rijden. Nochtans kunnen veel van onze korte verplaatsingen makkelijk met de fiets.

Meer info: www.bblv.be/belgerinkel

BATIBOUW

Hallo, groene route?

Tekst: Indra Van Sande (MilieuAdviesWinkel) en Mike Desmet

Ook dit jaar pakte Batibouw uit met een groene route: het 'milieuparcours'. Die zou de bezoekers moeten leiden naar bedrijven die bezig zijn met duurzaam bouwen. Het parcours werd uitgetekend door het Staatssecretariaat voor Energie en Duurzame Ontwikkeling van Olivier Deleuze.

Bond Beter Leefmilieu en de MilieuAdviesWinkel wierpen hun oog op de groene route en liepen onderweg Peter Thoelen van het Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch Bouwen en Wonen (Vibe) tegen het lijf.

De gewone bezoeker zal Batibouw nietsvermoedend buitenstappen, zonder iets van het parcours gemerkt te hebben. Ter plaatse wordt de route nergens aangekondigd of geafficheerd. En het kostte ons bovendien aardig wat zoek- en vraagwerk om de gegeerde informatie te pakken te krijgen: de infoblaadjes lagen goed verscholen op het onderste rek van de infobalies, compleet uit het oog van de bezoeker.

40 bedrijven ...

Op het infoblad staan ongeveer veertig bedrijven die op dezelfde wijze werden geselecteerd als vorig jaar. Alle bedrijven die op Batibouw staan worden aangeschreven met de vraag of zij een dienst of product aanbieden dat duurzaam bouwen stimuleert. Ondanks het feit dat een commissie toezicht hield op de inschrijvers, werd het initiatief vorig jaar een complete miskleun. Veel bedrijven zagen er een kans in om mensen naar hun stand te lokken zonder dat ze echt met milieu bezig waren. Dit jaar wou het

Vorig jaar werd het initiatief om op Batibouw een 'groene route' te creëren een complete miskleun. Daarom wou het Staatssecretariaat voor Energie en Duurzame Ontwikkeling het dit jaar over een andere boeg gooien.

Niettemin stonden heel wat ecologische bouwbedrijven ook dit jaar niet op de lijst, terwijl bedrijven die hooguit in de rand enkele ecologische initiatieven ontwikkelen wel waren opgenomen.

Staatssecretariaat het over een andere boeg gooien en had het een aantal specialisten onder de arm genomen om schoon schip te maken in het aanbod. En het resultaat was stukken beter, al blijven we met een aantal vragen zitten.

Tekort én teveel

Het was opvallend dat veel bedrijven en organisaties die met duurzaam bouwen of wonen bezig zijn, niet op de lijst stonden: Vibe, Isoproc, Ecobouw, Watt Plus ... Soms had dat te maken met een laattijdige beslissing om aan Batibouw deel te nemen, in andere gevallen liet het bedrijf de uitnodiging bewust links liggen. Eveneens in het oog springend is dat er nog steeds zaken op de lijst voorkomen die die weinig met ecologisch bouwen van doen hebben, zoals polyurethaan-coatings zonder solventen.

We klopten aan bij Peter Thoelen (Vibe) voor meer uitleg. "Op Batibouw hebben een aantal Vibe-leden zich niet opgegeven omdat ze niet akkoord gaan met de wijze waarop de lijst werd samengesteld. Er zijn geen duidelijke criteria waaraan bedrijven of organisaties moeten voldoen. Daardoor is er geen onderscheid tussen bedrijven die industrieel denken en andere bedrijven die vertrekken vanuit de logica van milieuvriendelijk bouwen en wonen." Op die manier kunnen standhouders een milieuvriendelijk product in de vitrine stallen, terwijl de rest van hun gamma niets te maken heeft met duurzaamheid.

Volgend jaar een echt groene route

"Vibe denkt er daarom aan om volgend jaar samen met Nature et Progrès zelf een groene route uit te stippelen", zegt Thoelen. "Ze willen dit doen in samenwerking met het Staatssecretariaat. Als het Staatssecretariaat volgend jaar de route niet meer organiseert, doen Vibe en Nature et Progrès het zelf. Hoe de selectie precies zal gebeuren, weten we nog niet. De Vibe-leden zullen alvast worden opgenomen omdat zij aan de criteria van duurzaam denken voldoen. De criteria die aan niet-leden zullen worden gesteld, moeten we nog bekijken."

Wie de route volgend jaar ook organiseert en hoe dat zal gebeuren - men zal sowieso een bepaalde richting moeten kiezen. "Het is belangrijk te kijken waar je naartoe wil met zo'n parcours", zegt Thoelen. "Het accent moet meer op ecologisch bouwen liggen dan op de industrie."

We hebben alleszins zelf weer kunnen ondervinden hoe de industrie graantjes wil meepikken in het ecologisch discours. Zo was er een bedrijf dat een waterstop aanbod (een detectiesysteem voor lekkende kranen en overmatig waterverbruik) en in één adem door reclame maakte voor een wateronthardingstoestel op basis van zout en voor tal van andere toestellen zonder enige ecologische inhoud.

Geachte Minister Sievaert,

Vanaf 1 juli kunnen we onze elektriciteitsleverancier kiezen.

We zouden graag kunnen kiezen voor elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen of uit warmtekachtkoppeling.

We betreuen de oneerlijke concurrentie in het nadeel van propere energie. We stellen ook vast dat in Vlaanderen weinig groene elektriciteit wordt geproduceerd en dat uw doelstellingen zijn teruggeschroefd.

Kortom, we vrezen dat het aanbod onvoldoende zal blijken (qua prijs en kwaliteit). Daarom vragen we u om dringend bijkomende maatregelen te treffen opdat we groene stroom kunnen kopen aan een correcte prijs.

HANDTEKENING

NAAM & VOORNAAM

STRAAT & N°

POSTCODE + GEMEENTE

Aan Steve Stevaert
Vlaams minister bevoegd voor Energie
Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert II - laan 20, bus 1
1000 Brussel

Geprint met inkten op plantoerige basis op niet met chloro gebleekt papier. • Verantwoordelijke uitgever: Guy Laere, Hoofdredactie, 159, 1030 Brussel.

Bijlage bij het trimestriële Groenepace Magazine Nr. 57 - 2003 - 1 (maart - april - mei 2003)

Foto: © Greenpeace

Een integraal afvalbeheer dat zijn doel bereikt. Daar wijken we niet van af.

Indaver staat garant voor een integraal en duurzaam beheer van afvalstoffen. Hierbij staan veiligheid, zorg voor milieu, kwaliteit en openheid voorop. Zo streven we naar een duurzame samenleving in een gezond

leefmilieu, voor onszelf én voor de generaties die na ons komen.

INDAVER

voor een duurzaam afvalbeheer

Hallo, groene route

Tekst: Indra V

Ook dit jaar pakte Batibouw uit met een groene het 'milieuparcours'. Die zou de bezoekers moeten naar bedrijven die bezig zijn met duurzaam bouwen. Het parcours werd uitgetekend door het Staatssecretariaat voor Energie en Duurzame Ontwikkeling van C

De

Bond Beter Leefmilieu en de MilieuAdviesVier wierpen hun oog op de groene route en liepen onder. Peter Thoelen van het Vlaams Instituut voor Ecologisch Bouwen en Wonen (Vibe) tegen h

www.greenpeace.be/energie

De gewone bezoeker zal Batibouw nietsvermoedend buitenstappen, zonder iets van het parcours gemerkt te hebben. Ter plaatse wordt de route nergens aangekondigd of geafficheerd. En het kostte ons bovendien aardig wat zoek- en vraagwerk om de gegeerde informatie te pakken te krijgen: de infoblaadjes lagen goed verscholen op het onderste rek van de infobalies, compleet uit het oog van de bezoeker.

40 bedrijven ...

Op het infoblad staan ongeveer veertig bedrijven die op dezelfde wijze werden geselecteerd als vorig jaar. Alle bedrijven die op Batibouw staan worden aangeschreven met de vraag of zij een dienst of product aanbieden dat duurzaam bouwen stimuleert. Ondanks het feit dat een commissie toezicht hield op de inschrijvers, werd het initiatief vorig jaar een complete misleuk. Veel bedrijven zagen er een kans in om mensen naar hun stand te lokken zonder dat ze echt met milieu bezig waren. Dit jaar wou het

het oog springend is dat er nog steeds zaken op de lijst voorkomen die die weinig met ecologisch bouwen van doen hebben, zoals polyurethaan-coatings zonder solventen.

We klopten aan bij Peter Thoelen (Vibe) voor meer uitleg. "Op Batibouw hebben een aantal Vibe-leden zich niet opgegeven omdat ze niet akkoord gaan met de wijze waarop de lijst werd samengesteld. Er zijn geen duidelijke criteria waaraan bedrijven of organisaties moeten voldoen. Daardoor is er geen onderscheid tussen bedrijven die industrieel denken en andere bedrijven die vertrekken vanuit de logica van milieuvriendelijk bouwen en wonen." Op die manier kunnen standhouders een milieuvriendelijk product in de vitrine stallen, terwijl de rest van hun gamma niets te maken heeft met duurzaamheid.

Volgend jaar een echt groene route

"Vibe denkt er daarom aan om volgend jaar samen met Nature et Progrès zelf een groene route uit te stippelen", zegt Thoelen. "Ze willen dit doen in samenwerking met het Staatssecretariaat. Als het Staatssecretariaat volgend jaar de route niet meer organiseert, doen Vibe en Nature et Progrès het zelf. Hoe de selectie precies zal gebeuren, weten we nog niet. De Vibe-leden zullen alvast worden opgenomen omdat zij aan de criteria van duurzaam denken voldoen. De criteria die aan niet-leden zullen worden gesteld, moeten we nog bekijken."

Wie de route volgend jaar ook organiseert en hoe dat zal gebeuren - men zal sowieso een bepaalde richting moeten kiezen. "Het is belangrijk te kijken waar je naartoe wil met zo'n parcours", zegt Thoelen. "Het accent moet meer op ecologisch bouwen liggen dan op de industrie."

We hebben alleszins zelf weer kunnen ondervinden hoe de industrie graantjes wil meepikken in het ecologisch discours. Zo was er een bedrijf dat een waterstop aanbood (een detectiesysteem voor lekkende kranen en overmatig waterverbruik) en in één adem door reclame maakte voor een wateronthardingstoestel op basis van zout en voor tal van andere toestellen zonder enige ecologische inhoud.

Vorig jaar werd het initiatief om op Batibouw een 'groene route' te creëren een complete misleuk. Daarom wou het Staatssecretariaat voor Energie en Duurzame Ontwikkeling het dit jaar over een andere boeg gooien.

Niettemin stonden heel wat ecologische bouwbedrijven ook dit jaar niet op de lijst, terwijl bedrijven die hooguit in de rand enkele ecologische initiatieven ontwikkelen wel waren opgenomen.

Een integraal afvalbeheer dat zijn doel bereikt. Daar wijken we niet van af.

Indaver staat garant voor een integraal en duurzaam beheer van afvalstoffen. Hierbij staan veiligheid, zorg voor milieu, kwaliteit en openheid voorop. Zo streven we naar een duurzame samenleving in een gezond

leefmilieu, voor onszelf én voor de generaties die na ons komen.

voor een duurzaam afvalbeheer

NIEUWE SNUFJES VOOR VEILIGER EN SCHONER VERKEER STUITEN OP VERZET AUTOMOBIELINDUSTRIE

Informatieplicht en kilometerheffing blijven utopie

Reclame voor auto's in Europa moet gegevens bevatten over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot. Deze verplichting trad in België begin januari 2002 in voege. Bedoeling was de consument te informeren over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot van personenwagens. Door het verplicht opnemen van deze gegevens in demonstratie- en reclamemateriaal, hoopt de overheid dat de consumenten zich meer bewust zouden worden van het energiegebruik van wagens. Zelf doet ze ook een duits in het zakje. Met de jaarlijkse brandstofverbruikgids informeert de overheid de consument over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot van alle autotypes die op de markt zijn.

De informatie over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot moet op verschillende manieren worden verstrekt. In de showrooms moet op (of bij) alle auto's een 'brandstofverbruiketiket' worden aangebracht. Dit etiket bevat info over model en brandstoftype, brandstofverbruik (liter/100 km), CO₂-uitstoot (g/km), een tekst die wijst op de relatie tussen brandstofverbruik en rijgedrag, en een doorverwijzing naar de uitgebreide brandstofgids van de federale overheid. Deze gidsen moeten ook beschikbaar zijn bij alle verdelers en garagisten.

Uit onderzoek blijkt dat een budgetneutrale kilometerheffing tegen 2010 60% minder milieuvervuiling door het autoverkeer zou opleveren.

Tekst: Esmeralda Borgo

Letters en kleuren

Het etiket duidt ook aan tot welke zuinigheids-categorie de wagen behoort. Een speciaal classificatiesysteem met letters en kleuren duidt op de milieueffecten. Iedere categorie krijgt een letter van A tot G en een kleur gaande van groen tot rood. De gele kleur – categorie D – staat gelijk aan een gemiddelde uitstoot (verbruik). De groene kleur geeft een uitstoot aan die lager ligt dan het gemiddelde terwijl de rode kleur een hogere uitstoot aangeeft.

Een affiche of display in de showrooms toont er voor alle gepresenteerde wagens het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot, gaande van de beste presteerders tot de grootste vervuilers, en dit voor alle modellen die in het verkooppunt zijn uitgestald.

Ook alle reclamedrukwerk in brochures, kranten, tijdschriften en de vakpers, alle reclame op affiches en de technische handboeken, en zelfs reclame via CD-roms en het Internet moet de officiële cijfers bevatten over het brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot. De gegevens moeten goed leesbaar worden aangebracht, de informatie moet volledig zijn en begrijpelijk voor de consument – voor elk gepresenteerd model moeten de brandstof- en de CO₂-uitstootgegevens vermeld zijn.

Autoconstructeurs lappen informatieplicht aan hun laars

De Bond Beter Leefmilieu deed een steekproef bij 28 advertenties in kranten en weekbladen, 9 affiches, drie brochures en zes websites. We stelden vast dat in de meeste gevallen niet aan de wettelijke verplichtingen wordt voldaan. De informatie is meestal wel beschikbaar, maar is onopvallend (buiten het kader van de reclame, kleine lettertjes, verticale opdruk) tot zelfs onleesbaar (bijna alle affiches, verschillende reclamefolders), moeilijk te begrijpen en in een aantal gevallen onvolledig. Op de websites is het, op één uitzondering na, een moeilijke zoektocht naar de informatie en ook in de meer gedetailleerde brochures moet men z'n weg zoeken tussen allerlei technische informatie over de motor, het gewicht en de afmetingen. Termen als 'gecombineerde cyclus' of 'gemengd verbruik' zijn voor de doorsnee consument onbegrijpelijk en zelfs de goed geïnformeerde koper wordt in de war gebracht. Zo kan bijvoorbeeld 'gemiddeld verbruik' de ene keer slaan op het gemiddelde voor de gepresenteerde modellen, de andere keer op de verschillende motorisaties of op het 'gemiddelde rijgedrag'. Dit maakt het voor de consument onmogelijk om verschillende automerken en -modellen op basis van het reclamemateriaal onderling te vergelijken.

De reclameaffiches voor auto's zien er nog steeds uit als enkele jaren geleden. De Belgische frank moest wel plaatsmaken voor de Euro, maar van de verplichte vermelding van brandstofverbruik en CO₂-uitstoot is doorgaans geen sprake.

157 PV's

Voor de meest flagrante inbreuken diende BBL klacht in bij de Economische Inspectie. Die stelde vorig jaar zelf ook een onderzoek in naar de naleving van deze informatieplicht. Het accent lag hierbij veeleer op de verkooppunten: de situatie bij 291 verkopers van nieuwe personenwagens werd onderzocht. Er zijn toen 157 'processen-verbaal van waarschuwing' opgesteld, waarvan er 113 betrekking hadden op een inbreuk op de informatieplicht. Zelfs bij de nacontrole moesten er nog drie pro-justitia's worden opgesteld tegen handelaars die zich, ondanks de waarschuwing, nog niet in regel hadden gesteld. De Economische Inspectie onderzocht ook 42 websites, en stelde 14 inbreuken vast. Dit jaar wordt een nieuwe controleronde gepland.

Er is dus nog een lange weg te gaan vooraleer sprake kan zijn van effectieve sensibilisatie van de consument. Europa introduceerde de informatieplicht als aanvulling op een in 1998 vrijwillig afgesloten overeenkomst met de Europese auto-producenten (ACEA). In deze overeenkomst engageert ACEA zich om de CO₂-uitstoot tegen eind 2008 te reduceren tot max. 140 g/km. De Europese Commissie wou tegen 2005 aanvankelijk een reductie realiseren tot 120 g/km. Dit werd onder druk van de autoconstructeurs afgezwakt tot de vrijblijvende overeenkomst. Via de

informatieplicht hoopte Europa op een bijkomende reductie van 20 g/km.

Intelligente Snelheids Aanpassing

Overigens meent BBL dat loutere sensibilisatie rond brandstofverbruik en CO₂-uitstoot van nieuwe auto's niet volstaat. Deze cijfers gelden immers in zeer optimale omstandigheden. Het rijgedrag van de bestuurder heeft ook een zeer grote impact op het uiteindelijke verbruik. Er wordt eindeloos onderzoek verricht naar het veiliger maken van de auto voor de inzittenden. Dit is dweilen met de kraan open, wanneer niet tegelijkertijd de ontwikkeling van steeds snellere en zwaardere auto's wordt stopgezet. Indien iedereen zich houdt aan de maximale snelheid, heeft het geen zin meer om een auto te kopen die een hoge snelheid kan halen, wat ook rechtstreekse gevolgen zal hebben voor het verbruik en de uitstoot. Met ISA (Intelligente Snelheids Aanpassing) wordt het veel gemakkelijker om zich aan de snelheidsbeperkingen te houden. Trager en minder agressief rijden bespaart ook brandstof en veroorzaakt minder uitstoot. Wanneer ISA standaard in alle wagens wordt ingebouwd, zal de bouw van motoren met exorbitante aantallen paardenkrachten na verloop van tijd vanzelf wel verdwijnen. Dan zullen de 'optimale' verbruiks-

gegevens ook in de praktijk beter worden benaderd.

Kilometerheffing

Ook moet dringend werk worden gemaakt van een kilometerheffing. Met een kilometerheffing kan niet enkel gedifferentieerd worden op basis van het voertuigtype (zuinig of verslindend), maar ook op basis van de rijstijl, plaats en tijdstip. Wie veel rijdt in een zware wagen, er een slechte rijstijl op nahoudt en op drukke tijdstippen rijdt, betaalt veel. Wie een lichtere en milieuvriendelijke auto kiest, zuinig en buiten de spits rijdt, rijdt goedkoper. De noodzakelijke apparatuur is perfect combineerbaar met de invoering van ISA. Uit een onderzoek van de Vrije Universiteit Amsterdam blijkt dat met een budgetneutrale kilometerheffing in 2010 de milieuvervuiling door het autoverkeer tot 60 % lager zou kunnen zijn: 20% minder geluidsoverlast, 20 à 40 % minder energieverbruik, 20 à 40 % minder CO₂-uitstoot, een halvering van de uitstoot van verzurende stikstofoxiden en 15 à 35 % minder vluchtige organische stoffen. De onderzoekers gaan verder uit van 15 à 20 % minder gewonden en 20 à 30 % minder doden. Alleen dat laatste zou al voldoende moeten zijn om die weg in te slaan.

BOND BETER LEEFMILIEU EN BROEDERLIJK DELEN SLAAN HANDEN IN ELKAAR

Later wil ik boeren, niet bedelen

Op 4 maart verzamelde Broederlijk Delen mensen uit Noord en Zuid aan tafel voor een solidaire maaltijd.

Hiermee gaf de organisatie het startschot voor haar campagne 'Bericht aan de wereldmarkt, Later wil ik boeren, niet bedelen'. Broederlijk Delen focust zo voor de tweede keer op het thema duurzame ontwikkeling.

Dit jaar sprak Broederlijk Delen verschillende organisaties aan om samen na te denken over duurzame plattelandsontwikkeling. Naast de Bond Beter Leefmilieu zaten ook KLJ, Landelijke Gilde, Wervel, Ieder voor Allen en KVLV aan tafel – letterlijk en figuurlijk. De voorbije maanden werkten deze organisaties aan een gezamenlijk eisenpakket.

480 hectaren gespaard!

Vorig jaar richtte Broederlijk Delen de aandacht op energieverbruik en klimaatverandering. Ook toen werd er, voor de eerste keer, samengewerkt met de Bond Beter Leefmilieu. Er werd gewezen op het niet-duurzame consumptiepatroon in het rijke Noorden. Willen wij het Zuiden kansen geven om zich te ontwikkelen, dan moeten wij minder gaan produceren en consumeren, zo stelde Broederlijk Delen. De campagne werd toen ondersteund door de actie 'Hectaren sparen'. Vrijwilligers over heel Vlaanderen werden ingeschakeld om gedurende een aantal weken hun persoonlijke ecologische voetafdruk te beperken.

Landbouw die het milieu respecteert en de boeren een menswaardig bestaan oplevert. Dat wil Sengi, de Afrikaanse jongen op de campagneaffiche van Broederlijk Delen. En met hem willen vele miljoenen anderen dat.

Tekst: Esmeralda Borgo

Dit gebeurde aan de hand van een aantal tips om bewuster te consumeren. Elke tip kon men omrekenen naar een aantal uitgespaarde m2 van de ecologische voetafdruk. Alles samen werden bijna 480 hectaren gespaard. Dat was het resultaat van 1.113 ingevulde spaarkarten van 4.302 mensen. Niet gering als je bedenkt dat deelname aan deze actie toch wel enige inspanning en een sterk engagement vereiste.

Sengi wil boeren

Dit jaar plaatst Broederlijk Delen duurzame ontwikkeling in de context van het platteland. Heel veel van hun partners uit het Zuiden zijn immers rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken bij landbouwactiviteiten. De campagne is dan ook, veel meer dan vorig jaar, bekeken vanuit het Zuiden. Toch wordt ook ons platteland in het Noorden niet uit het oog verloren.

"Later wil ik boeren, niet bedelen", zegt Sengi, de Afrikaanse jongen die overal op de campagneaffiches prijkt. "Ik wil een landschap dat groen en vruchtbaar is, waar onze bomen niet gekapt worden en waar onze grond niet wegspoelt. Ik wil dat de kennis over het bos, de kruiden en de gewassen niet verloren gaat ... Ik wil dat er werkgelegenheid is, en een goed inkomen voor iedereen. Ik wil dat er zuiver water is ... Ik wil dat onze grootouders niet stoppen met het vertellen van oude verhalen ... Ik wil dat de jongeren niet langer moeten wegtrekken naar de grootstad, maar

Aardappelen in Chili

Op het Chileens eiland Chiloé vormen aardappelen de hoofdteelt. De aardappel is er ook de eerste teelt binnen het Chilootse rotatiesysteem. Dankzij de wijze waarop de aardappels worden geteeld kan er in het jaar daarop tarwe gezaaid worden en nog een jaar later kan het als grasland renderen. Zo wordt dus niet alleen gedacht aan een ideale situatie voor de aardappelteelt, maar ook aan het optimaliseren en duurzaam bewerken van de landbouwgronden. Toch kampt de aardappel er met een groot probleem: de inheemse variëteiten verdwijnen ten voordele van nieuwe commerciële of ingevoerde variëteiten, die spijtig genoeg veel zwakker zijn dan de oude. De boeren zijn dan ook een speelbal in de handen van de aardappelkopers geworden. Estudios Agrarios Ancud (EAA) is een partnerorganisatie van Broederlijk Delen die de Chilootse boeren ondersteunt bij de aardappelteelt en de afzet ervan. EAA focust op de inheemse Chilootse variëteiten, zodat het cultureel en ecologisch erfgoed wordt beschermd.

bericht aan de wereldmarkt:

Later wil ik boeren, niet bedelen

www.broederlijkdelen.be
postrekening 000-000092-92

BROEDERLIJK DELEN
DE AARDE BEHOORT AAN ALLEN

Het Zuiden aan het woord

In maart 2002, tijdens de voorbereiding van deze campagne, nodigde Broederlijk Delen 50 gasten uit het Zuiden uit om met hen in debat te gaan over een duurzaam plattelandsbeleid. Eén van hen was Patrick Wasike, coördinator van Kyera Farm in Uganda. Kyera Farm begeleidt landbouwbedrijven in de omschakeling naar biologische landbouw. Wasike vertelde over zijn regio waar tot 85% van de bevolking in het levensonderhoud voorziet via kleinschalige familiale bedrijven: "Als gevolg van houtkap en erosie ging de bodemvruchtbaarheid erop achteruit, en dus daalde ook de productie. Met als gevolg een toenemende armoede van de boerenbevolking en geregelde gevallen van voedselonzeekerheid. Daarom kozen we voor de bevordering van biologische landbouw. Het verschil tussen bedrijven die omgeschakeld zijn en de andere is overduidelijk. Bedrijven waar het geheel van technieken zorgvuldig wordt toegepast, hebben reeds in het tweede jaar een productieverhoging van 20%." Goed nieuws dus. Maar Patrick Wasike ziet vandaag andere problemen voor de regio: "Nu stelt zich vooral het probleem van commercialisering. Boeren produceren niet alleen voor eigen verbruik. Ze willen ook produceren voor een markt, zodat ze een inkomen halen uit hun productie." Zijn bezorgdheden werden bijgetreden door Mudita Chamroeun uit Cambodja. "De boeren zullen als eersten de schokken opvangen wanneer Cambodja zal toetreden tot de Wereldhandelsorganisatie. Op het platteland leeft meer dan vijftien procent van de mensen van de landbouw. Nu al worden ze door hun Vietnamese en Thaise collega's uit de markt geduwd. Ik denk niet dat minder handelsbarrières een oplossing zullen bieden. Integendeel."

dat ze kunnen werken aan een beter bestaan, hier op het platteland."

Leefbaar inkomen

Voor Broederlijk Delen en haar campagnepartners is een leefbaar inkomen een sleutelwaarde om een leefbare toekomst op het platteland te garanderen. Onder een 'leefbaar' inkomen verstaan we een inkomen dat de reële kostprijs van een duurzame productie dekt. Goedkope geïmporteerde producten vormen voor vele landen een bedreiging voor de lokale landbouw. Hierdoor ontstaat plattelandsvlucht. Wanneer landen in het Zuiden gedwongen worden om hun landbouwmarkten vrij te maken, wordt afbreuk gedaan aan dit leefbaar inkomen. Studies tonen aan dat er een direct verband bestaat tussen de opening van markten en de toename van armoede, werkloosheid en voedselonzeekerheid. Vrijhandel leidt immers vaak tot concentratie van macht en rijkdom in de handen van multinationale ondernemingen. Goedkope import beconcurrereert de lokale voedselproductie en hypothekeert de lokale werkgelegenheid. En ten slotte leidt de vrije markt ertoe dat de lage wereldmarktprijzen bepalen wat een boer voor zijn producten krijgt.

Duurzame landbouw beschermen

De centrale eis van het politiek dossier stelt dat landen (of douane-unies) in Noord en Zuid het recht moeten hebben om een duurzame landbouw te beschermen tegen de negatieve effecten van de wereldmarkt. Dit moet mogelijk gemaakt

worden via regels van de wereldhandelsorganisatie. Die regels moeten uitgaan van de erkenning dat landbouwproductie geen productie als in andere sectoren. Het gaat hier om een productie die sterk afhankelijk is van de weersomstandigheden, gevoelig is voor ziekten en plagen en nauw verbonden is met de natuur. Het betreft een multifunctionele bedrijfstak, met naast voedselproductie ook de zorg voor landschap en natuur. Handelsregels moeten beschermende maatregelen als invoerheffingen en invoerquota toestaan om arme landen in staat stellen de eigen landbouwproductie te beschermen tegen import van te goedkope producten. Landen in het Zuiden én het Noorden moeten de kans krijgen hun markten af te schermen tegen sociaal en ecologisch niet-duurzaam geproduceerde producten. Alle landen moeten de kans krijgen de maatschappelijke diensten te vergoeden die de landbouw levert. Exporterende landen moeten werk maken van productiebeheersing, zodat hun overschotten niet langer de wereldmarkt en dus ook de lokale markten destabiliseren. Exportsubsidies die tot dumping leiden, moeten worden afgeschaft. Ook moet worden erkend dat landbouw nog andere functies heeft dan loutere productie. Landbouw heeft immers een multifunctioneel karakter: het plattelandleven en de toestand van het leefmilieu zijn er nauw mee verbonden.

zijn op een verdere diversificatie van de activiteiten op het platteland en mag zich niet alleen toespitsen op landbouwproductie, maar ook op landschapsbeheer en milieubescherming. Vlaanderen moet ook gebruik maken van de mogelijkheden die de Europese landbouwregelgeving biedt om tot een duurzamere landbouw te komen. Europa staat de lidstaten toe om eco-conditionaliteit toe te passen: rechtstreekse inkomenssteun moet worden gekoppeld aan extra voorwaarden en doelstellingen op het vlak van milieu-, natuur- en landschapsbehoud. Daar wordt in Vlaanderen tot nog toe geen gebruik van gemaakt. Landbouwsystemen die voldoen aan voorwaarden qua dierenwelzijn en/of die op een milieuvriendelijkere manier produceren (zoals biologische landbouw) vergen een grotere input van arbeid. De meest vervuilende bedrijven zijn ook de meest kapitaalintensieve en het zijn net die bedrijven die de meeste Europese steun krijgen. Broederlijk Delen wijst op de mogelijkheden om de landbouwsteun te moduleren en te plafonneren, zodat kan worden voorkomen dat het leeuwendeel van het Europese landbouwbudget blijft terechtkomen bij de grootste, meest intensieve en meest vervuilende bedrijven, die bovendien een relatief lagere werkgelegenheid verschaffen.

Duurzaam plattelandsbeleid ook in Vlaanderen

Broederlijk Delen richt zich ook naar de Vlaamse overheid met de vraag naar een geïntegreerd duurzaam plattelandsbeleid. Dat moet gericht

Meer informatie
Meer info bij Broederlijk Delen,
Huidevettersstraat 165, 1000 Brussel,
02 502 57 00, info@broederlijkdelen.be,
www.broederlijkdelen.be

te boek

DUURZAAM BOUWEN IN NEDERLAND

Architect, aannemer, bouwfirmas, bouwheer ... Wie informatie zoekt over duurzaam bouwen kan sinds 1996 terecht bij het Nationaal Dubo Centrum in Rotterdam. Het Ministerie voor volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer (VROM) nam het initiatief tot de oprichting van het centrum omdat er nood was aan eenduidige en toegankelijke informatie voor professionals. Jaarlijks organiseert het centrum een nationale dubo dag. Daar kan je deelnemen aan debatten, luisteren naar diverse sprekers en een vakbeurs bezoeken. Naar aanleiding van de nationale dubo dag verschijnt telkens ook het Dubojaarboek over projecten en resultaten van het afgelopen jaar. Korte stukken uit de belangrijkste artikels en publicaties geven een idee van de toonaangevende visies op duurzaam bouwen. Maar bovenal is het Dubojaarboek een handig naslagwerk met adressen van producenten, fabrikanten en leveranciers. Achteraan ook een overzicht van de belangrijkste publicaties die over duurzaam bouwen zijn verschenen.

Dubojaarboek: uitgegeven ter gelegenheid van de Nationale Dubo Dag 2002. Bostel: Aeneas, 2002.
ISBN: 90-75365-57-8
Prijs: 17,50 euro
Te bestellen bij: Aeneas, www.aeneas.nl
Meer informatie: www.dubo-centrum.nl

ANDERS DENKEN, ANDERS DOEN

Hoe zet je huishoudens aan tot het verbruiken van minder energie? Technische hulpmiddelen alleen blijken niet voldoende. Wat is het gedrag van mensen en hoe kunnen gedragsveranderingen leiden tot structurele energiebesparingen? Inspiratie, tips en nieuwe ideeën over dit onderwerp vind je in 'Anders denken, anders doen'. Het boekje bespreekt de experimenten die werden geselecteerd voor het ENTER programma. De initiatiefnemers van het programma zijn het Ministerie van Economische Zaken en het VROM. ENTER biedt financiële steun aan gedragsbeïnvloedende experimenten die een structurele energiebesparing van 5% bereiken. Bijkomende voorwaarde is dat het project voor schaalvergroting in aanmerking komt. De veertien experimenten worden opgedeeld in twee groepen. Bij de eerste groep ligt de nadruk op de individuele gedragskenmerken: kennis, attitude en betrokkenheid. Bij de tweede groep staan omgevingsfactoren centraal. Telkens worden doel, doelgroep, aanpak, bevindingen en opschalingmogelijkheden besproken. Meer over de experimenten op www.consumentengedrag.novem.nl

Anders denken, anders doen: energiebesparing door gedragsverandering. Bostel: Aeneas, 2002. 70 p.
ISBN: 90-75365-56-x
Prijs: 12,50 euro
Te bestellen bij: Aeneas, www.aeneas.nl

BELGIË OP ZIJN 50.000STE

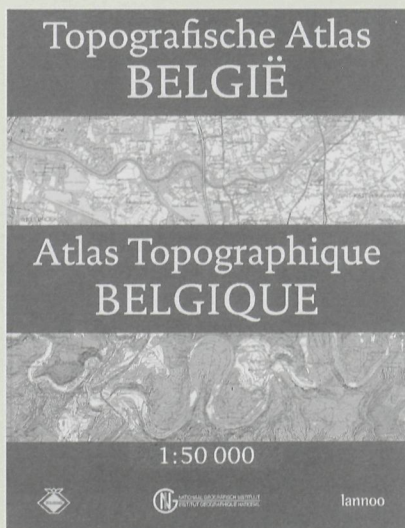
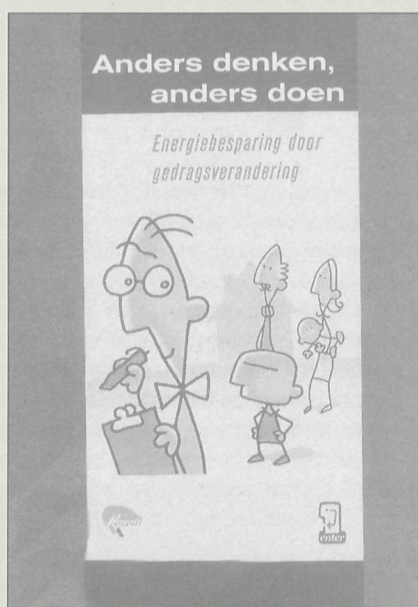
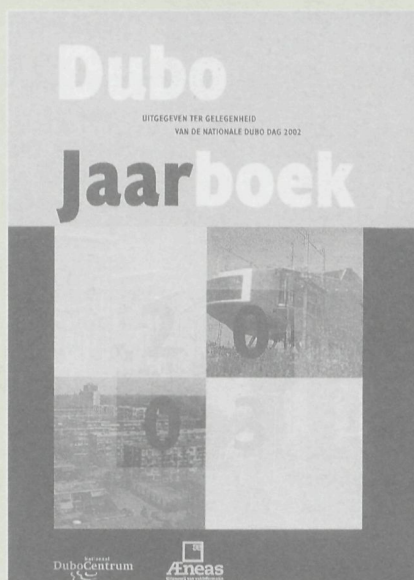
Paden, rivieren, beken, huizen, kerken en snelwegen. De nieuwe topografische atlas van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI) brengt het allemaal in beeld. Een hele verdienste! De cartografie van het NGI werd internationaal gelauwerd als de beste topografische cartografie ter wereld. In de inleiding lees je hoe het NGI te werk gaat bij het maken van de kaarten. Via de index met meer dan 18.000 gemeente- en plaatsnamen, kan je de juiste kaarten snel opsporen. Interessante wetenswaardigheden staan her en der in het boek verspreid. Een fijn referentiewerk uitgegeven door het NGI in samenwerking met Lannoo en Touring.

Topografische Atlas België. 1:50.000. Brussel: NGI, Tiel: Lannoo, 2002. 356 p.
ISBN: 90-209-4853-9
Prijs: 44,95 euro

De milieubibliotheek van BBL

De milieubibliotheek van Bond Beter Leefmilieu is open elke maandag en dinsdag van 9u30 tot 12u30 en van 13u30 tot 16u30. Bezoekers maken best eerst een afspraak. We bieden je 19.000 boeken en 300 tijdschriften ter inzage aan, naast gratis brochures over een hele reeks thema's. Uitleen kan niet, kopiëren wel. Schriftelijke en telefonische aanvragen en e-mail worden zo snel mogelijk beantwoord. Meer info bij Lieve Vandeneede op tel: 02.282.17.38, fax: 02.230.53.89, e-mail: milieu.bibliotheek@bbly.be, via onze website <http://www.bondbeterleefmilieu.be> kan je ons bibliotheekbestand raadplegen. De BBL-bib maakt deel uit van het Felnet-consortium. Zie www.felnet.be.

Meer info: www.ngi.be, www.lannoo.com, www.touring.be

BLAUW GOUD

De Kritische Reeks van uitgeverij Lemniscaat bracht sinds 'No Logo' van Naomi Klein acht nieuwe boeken uit over mondiale ontwikkelingen. Het laatste boek in de reeks gaat over de strijd tegen de privatisering van water. De auteurs zijn Maude Barlow en Tony Clarke. Beiden zijn lid van het International Forum on Globalization. Maude Barlow is medeoprichtster van het Blue Planet Project, een mondiale beweging die zich inzet voor waterbescherming. In ons geïndustrialiseerde en rijke deel van de wereld lijkt het alsof water onuitputtelijk en probleemloos uit de kraan zal blijven stromen. Wie de rapporten van het Worldwatch Institute, World Resources Institute, Greenpeace en andere internationale organisaties leest, weet wel beter. Uitputting en vervuiling van het grondwater, grote damprojecten en irrigatieprojecten, waterverslindende industrie en landbouw ... De manier waarop we met drinkbaar water omgaan, leidt regelrecht naar een mondiale watercrisis. Centraal staat de vraag of water een fundamentele menselijke behoefte is of een fundamenteel menselijk recht. Zal de liberale markteconomie voor de oplossingen zorgen? Zeker niet. Barlow en Clarke tonen aan dat de commercialisering van water dramatische gevolgen heeft. Ze vertellen over de acties die wereldwijd worden ondernomen om de overexploitatie en ongelijke verdeling van water tegen te gaan. Zelf formuleren de auteurs tien grondbeginselen van het water en tien stappen voor waterzekerheid.

Maude Barlow & Tony Clarke. Blauw goud: de strijd tegen de privatisering van water door multinationals. De Kritische Reeks. Rotterdam: Lemniscaat, 2003. 280 p.
ISBN: 90-5637-459-1
Prijs: 22,50 Euro
Te bestellen bij: Lemniscaat, www.lemniscaat.nl

ZWARTBOEK WERELDMERKEN

Een reclamefolder van Shell heeft het over concurrentievermogen, sociale verantwoordelijkheid en ecologische gerichtheid, als de belangrijkste aandachtspunten van het bedrijf. Shell promoot zonne-energie. Shell helpt scholen en de gezondheidszorg in Nigeria. In de verslagen van andere ondernemingen kan je lezen over 'stakeholders value', 'corporate responsibility' en 'corporate citizenship'. Zijn de bedrijfsleiders tot inzicht gekomen? Hebben ze hun leven gebeterd? Multinationals hebben alleszins hun lesje geleerd. Al te veel in de kijker lopen met een minachtende houding tegenover milieu en sociale wantoestanden kan het bedrijf ernstige schade toebrengen. Het imago verliest zijn glans, de producten worden geboycot. Verantwoordelijk ondernemen is een must. Twee onderzoekersjournalisten, Klaus Werner en Hans Weiss, trokken op onderzoek en vonden onder het laagje vernis nog steeds dezelfde wantoestanden. Nike, Shell, MacDonalds, Bayer, TotalFinaElf ... passerden de revue. Ze actualiseerden de zwaarste beschuldigingen en vullen de lijst aan met wat ze zelf uitplozen. Klaus Werner deed zich voor als 'virtuele' grondstoffenhandelaar. Hij bood omstreden erts uit Congo te koop aan. Hiermee wilde hij aantonen hoe het Duitse farmaceutische bedrijf Bayer de oorlog in Congo mee financiert. Hans Weiss trachtte als manager van een farmaceu-

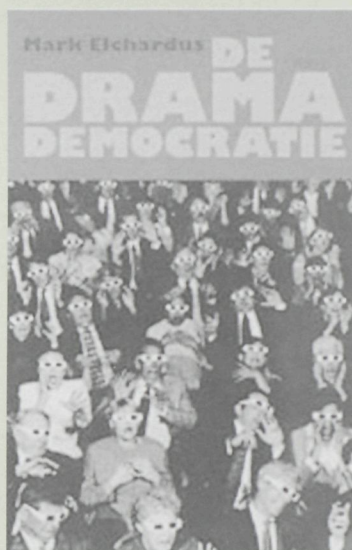
tisch bedrijf onethische medicijnproeven te laten uitvoeren in Boedapest.

Jammer dat het onderzoek net stopt wanneer het interessant begint te worden: de undercoverjournalisten dreigden ontmaskerd te worden. Maar hun punt is duidelijk. Kinderarbeid, milieuverloeding, sociale uitbuiting en andere wantoestanden zijn nog lang de wereld niet uit. Van een boycot verwachten de journalisten geen heil. Een ander merk kopen wil niet zeggen dat je zeker bent van een 'schone productie'. Een merkenloos product biedt evenmin garantie. Wat kunnen we dan wel doen? Kiezen voor 'Fair trade' producten, voor ecologisch vervaardigde producten, voor ethisch beleggen. 'In eerste instantie gaat het erom bij de grote bedrijven luid en duidelijk veranderingen te eisen'. De grootste verdienste van 'Zwartboek wereldmerken' zijn de fiches van zevenenveertig bedrijven. De bedrijfsportretten gaan niet alleen over de producten, merken, omzet en beschuldigingen. Per bedrijf vertellen Werner en Weiss hoe je protest kan aantekenen, welke actiegroepen actief zijn en of er alternatieve producten op de markt zijn. Wie meer wil weten kijkt best even op www.marken-firmen.com.

Klaus Werner en Hans Weiss. Zwartboek wereldmerken en hun praktijken: met bedrijfsportretten. Rijswijk: Elmar, 2002. 318 p.
ISBN: 90-389-1244-7
Prijs: 19,00 euro
Te bestellen bij: Elmar, www.uitgeverijelmar.nl, pr@elmar.nl

DE DRAMADEMOCRATIE

Hoe kunnen we het vertrouwen in de politiek en volksvertegenwoordigers herstellen? Welke evoluties en veranderingen hebben het wantrouwen echt gevoed? In de media en het maatschappelijk debat lijken de mediagenieke crisissen als de affaire-Dutroux en de dioxinekippen daarvoor verantwoordelijk. Mark Elchardus toont aan dat een sociologische analyse tot heel andere conclusies komt. De opkomst van de commerciële TV, de levensbeschouwelijke onverschilligheid, de opkomst van de kennismaatschappij en de crisis van de verzorgingsstaat maken dat de burger niet echt warm loopt voor onze instellingen en vertegenwoordigers. Volgens de socioloog zijn we geëvolueerd van een vertegenwoordigende democratie naar een dramaturgische. We leven in een symbolische samenleving die zichzelf steeds opnieuw voorstelt via de media, via evenementen. "Werkelijkheid, voorstelling van de werkelijkheid en opvattingen over de werkelijkheid, kunnen niet meer van elkaar worden onderscheiden". Naast het onderwijs en de reclame geldt de media als een van de belangrijkste gedragsoriënterende factoren in onze samenleving. Van de 'nieuwe burger' die zijn keuzes wars van elke invloed maakt, is volgens Elchardus helemaal geen sprake. Even goed als voorheen is ons gedrag voorspelbaar. De verzuiling is verdwenen, TV-zenders zijn in de plaats gekomen. Het wordt tijd dat de media leren omgaan met de grote rol die ze toebedeeld krijgen. Kwaliteitsbewaking binnen nieuwsredacties, meer tijd voor journalisten, het indijken van commercialisering, strengere regels over mediaconcentratie en bescherming van de burger. Enkele maatregelen die kunnen verhinderen dat de media drager worden van crisissen. Maar niet alleen het nieuws en de massacommunicatie moeten grondig herdacht worden. Minstens van even groot belang vindt Elchardus het aanpassen van politiek en democratie aan de nieuwe symbolische samenleving. Het volk vindt zijn vertegenwoordiging en voorstelling in de media. Volksvertegenwoordigers halen hun materiaal voor parlementaire vragen uit de krant. Politici worden geïnformeerd door journalisten in plaats van omgekeerd. Mediageniek zijn is een must als politicus. Spin doctors zorgen voor het geschikte imago.

Tekst: Lieve Vandeneede

Ondertussen verliest de kiezer het vertrouwen in de vertegenwoordigers en worden steeds meer beslissingen genomen door niet-verkozen gezagsdragers als juristen en technocraten. Het middenveld verliest macht en populistische maatregelen worden naar voor geschoven. Dit alles betekent volgens Elchardus een serieuze stap achteruit voor de democratie. De socioloog doet enkele 'tegendraadse aanbevelingen'. Maak politiek meer onafhankelijk van de media. Herwaardeer de rol van het parlement en van middenveldspelers met een groot ledenaantal. Verhoog de directe democratie bijvoorbeeld door bewoners meer verantwoordelijkheid te geven over hun wijk. Het zijn enkele voorstellen die het tij kunnen doen keren.

Mark Elchardus. De dramademocratie. Tielt: Lannoo, 2003. 208 p.
ISBN: 90-209-5072-x
Prijs: 17,95 euro
Te bestellen bij: Lannoo, www.lannoo.be, lannoo@lannoo.be

TIPS VOOR CONSUMINDERAARS

In 1992 startten Hanneke van Veen en Rob van Eeden met de Vrekkenkrant. De krant wilde eerherstel voor al wie sober en spaarzaam door het leven gaat. Ondertussen kent de Vrekkenkrant een opvolger. Het tijdschrift 'Genoeg' verschijnt zes maal per jaar en bevat interviews, boekbesprekingen, artikels en tips over consuminderen. Het onderwerp heeft succes. Veel lezers herkennen ook de typische situaties die door de auteurs beschreven worden. In 'Consuminderen met kinderen' begint Marieke Henselmans haar verhaal met de bitse strijd die wordt uitgevochten rond het prille moederschap. Borstvoeding of de fles, waar te bevallen, wegwerpluiers of niet, thuisblijven of gaan werken ... Je wordt meedogenloos van het ene naar het andere kamp gegooid. Iedereen tevreden stellen gaat niet. Het eerste advies van Marieke Henselmans is dan ook: koop niet om erbij te willen horen. Doe waar je zin in hebt. Minder geld nodig hebben betekent meer keuzes kunnen maken. Maar denk ook niet dat je moet voldoen aan het ideaal van perfecte consuminderaar. Hou die geliefde droogkast en maak de gegeerde reis. Kijk wel eens waar je veel geld aan uitgeeft en waar het met minder kan. Aan de ouders onder ons stelt Marieke Henselmans volgende vragen. Waarom zoveel kopen? Kopen we om te troosten? Geven we cadeautjes uit schuldgevoelens? Voelen onze kinderen zich beter? Marieke Henselmans vertelt vanuit eigen ervaring en met een goede portie humor. Dit maakt het boekje interessant om lezen. Genoeg uitgegeven!, een tweede boek, mist die specifieke invalshoek. Het boek brengt een selectie uit de honderden tips die de redactie van 'Genoeg' in de loop der jaren ontving. Tips die breed toepasbaar, grappig en origineel zijn en die inspirerend en bemoedigend werken, doorstonden de test. Ze hoeven dus niet per se uitvoerbaar te zijn. Niet iedereen zal zich tot de tips aangetrokken voelen. Maar Marieke Henselmans raadt aan het toch eens te proberen. "Het zelf besluiten een bepaald weeldeartikel niet (langer) nodig te hebben, geeft een goed gevoel en versterkt het idee een stevige greep op het leven te hebben". Voor wie gedwongen is tot besparingsmaatregelen kan het gevoel wel anders smaken.

Marieke Henselmans. Consuminderen met kinderen. Den Haag: Mirananda uitgevers, 2002.
ISBN: 90-6271-942-2
Prijs: 12,95 euro
Marieke Henselmans. Genoeg uitgegeven: met honderd tips voor consuminderaars. Den Haag: Mirananda Uitgevers, 2001
ISBN: 90-6271-929-5
Prijs: 13,95 euro
Meer info: info@mirananda.nl, www.mirananda.nl

zondag
27 april
2003

DAG van de AARDE

ACTIVITEITENKALENDER

frage wegen

NATUUR EN MILIEU IN BEWEGING

Wandel en fiets mee met
115 verenigingen in Vlaanderen

Bond Beter Leefmilieu

KOEPSEL VAN MILIEUVERENIGINGEN

Vlaanderen vzw